

Reorganizacija ZK v Litostroju

Nekaj misli ob letni konferenci ZK v našem podjetju

Reorganizacija Zveze komunistov kot enoten proces preobrazbe ima dva vidika. Formalni vidik se kaže v spremembi strukture članstva osnovnih organizacij, v spremembi obsega osnovnih organizacij, v prilagoditvi osnovnih organizacij osnovnim proizvodnim enotam itd. Drugi vidik reorganizacije pa je kvalitativnega značaja in pomeni, da je treba Zvezo komunistov idejno-politično regenerirati, tako da bodo načela in organizacijski posegi dobili značaj globlje kakovostne spremembe glede na sedanje stanje, pa naj gre za razmerja, organiziranje ali miselnost in družbeno-politično delovanje komunistov.

Ker prihaja v procesu, kot je reorganizacija politične organizacije, do kroženja različnih, na hitro improviziranih idej in formul, stališč in presoj, ne moremo podati dokončne opredelitve oblik delovanja reorganizacije v naši delovni skupnosti. Poskušamo lahko opredeliti le nekatere izmed konkretnih oblik skozi prizmo vprašanj, pomembnih za našo delovno organizacijo, bodisi dolgoročno ali kratkoročno. Formalni vidik reorganizacije smo izvedli z združitvijo nekaterih osnovnih organizacij, tako da se pokrivajo s proizvodnimi enotami ali službami. To spremembo je narekovala dosedanja zaprtost osnovnih organizacij, v katerih se je razpravljalo o vseh problemih, ki so se pojavljali, ne samo v okviru konkretne osnovne organizacije, temveč tudi podjetja kot celote. Glavna značilnost teh razprav je bila v tem, da so se spuščale v strokovnost, politične ocene pa so bile pri tem nepomembne in postranske.

Tovarniški komite ZK bo nedvomno moral spremeniti svoje oblike dela po formalni plati. Že deprofesionalizacija sekretarja komiteja ZK narekuje spremembo strukture članov komiteja in način komuniciranja z osnovnimi organizacijami.

Formalni vidik reorganizacije izvira tudi iz statuta, ki omogoča različne neformalne oblike sestajanja komunistov glede na konkretne probleme. Osnovna oblika delovanja, sodelovanja in življenja članov ZK pri nas bi bila v okviru tako imenovane *problemske interesne skupine*. V okviru takih skupin bi se sestajali komunisti k razpravljanju o problemih z določenega področja. Ko bi se člani ZK opredelili za neko problemsko področje, bi bili za določeno obdobje vezani na aktivno delo v skupini. Določen organizacijski problem bi pri tem imel seve tudi sekretariat osnovne organizacije v razmerju do članov.

Vsebinski pomen reorganizacije pa je tesno povezan z vlogo člana ZK kot idejne sile v organih

samoupravljanja, na delovnem mestu, v okviru neformalne skupine in drugje. Pomembnost člana naj se pokaže v demokratičnem boju mnenj za najnaprednejše rešitve. V procesu reorganizacije se pojavlja tendenca vztrajanja pri formalni reorganizaciji, kar se običajno zreducira na iskanje organizacijskih rešitev dela komitejev in osnovnih organizacij. To bi terjalo spremembe samo v vrhu, ne pa pri članih.

Če naj reorganizacija ZK postane kot kvaliteten proces, potem je treba izhajati iz članstva in krepitve njegove idejno teoretične in politične osnove.

Delo osnovnih organizacij ZK

Naš zadnji pregled dela osnovnih organizacij ZK v Litostroju dopolnjujemo še s temle poročilom.

Osnovna organizacija gospodarsko komercialne službe je po razpravi in poročilu na letni konferenci sprejela tele sklepe:

1. Metode dela

a) Člani ZK morajo v bodoče bolj aktivno sodelovati v celotni problematiki podjetja, posebej pa na področju svojega sektorja. Ta aktivnost naj bi bila v obvezni udeležbi na sestankih osnovne organizacije, v razpravi po postavljenem dnevnem redu, v živahnejšem sodelovanju za reševanje problemov družbeno-političnih organizacij, kakor tudi, da se v organih samoupravljanja več kot doslej borimo za prevlado stališč na ravni interesov celotnega kolektiva, obenem pa obsodimo vse, ki se zavzemajo za rešitve po ožjih lokalnih in osebnih interesih.

b) Člani ZK, ki so v našem strokovnem vodstvu, morajo biti osebno odgovorni za potek poslovanja in proizvodnje v njihovem resorju. V bodoče bodo vodstveni člani ZK dobivali od osn. org. ZK predloge za izvajanje izboljšav v poslovanju in proiz-

Praksa namreč kaže, da smo komunisti v Litostroju nekoliko slabotni v politični oceni pojavov, dogodkov in gibanj. Enako je seveda s predvidevanjem dogodkov s pomočjo politične analize. Strokovnost naj nam služi le kot osnova za politično delovanje. Usposobiti člane ZK za to, da bodo sposobni tudi politično ocenjevati, pa je naloga izobraževanja, ki bo dobila v okviru družbene organizacije ZK poseben pomen.

Velik poudarek v procesu reorganizacije bo potrebno dati tudi oblikam informiranja članstva in vprašanju javnosti dela. Problem strukture ali socialnega sestava članstva bo po našem mišljenju odpadel, če bomo dosledno izpeljali delo interesnih problemskih skupin.

Ker smo se procesa reorganizacije za zdaj lotili šele s formalne plati, je težko govoriti o vsebinskih spremembah. Mislimo, da bo življenje komunistov, zlasti po letni konferenci v februarju pokazalo vso pestrost, angažiranost in oblike delovanja. Na tej osnovi bo mogoče analizirati uspešnost novih oblik delovanja v procesu reorganizacije.

Vladimir Kovač

vodnji, boljši organizaciji in rešitvi kadrovskih problemov znotraj svojega območja dela in bodo pred osn. org. ZK odgovorni za izpolnjevanje nalog kot člani ZK, ne glede na njihovo funkcijo v podjetju.

c) Od slehernega člana ZK je treba zahtevati obvezno spoštovanje načela demokratičnega centralizma; večinska odločitev osn. org. ZK o posameznem vprašanju je obenem obveza članov ZK za izvajanje sklepa in zaveznanje stališč na osnovi tega sklepa v vseh družbeno političnih in samoupravnih organih, pa tudi na razpravah o tem vprašanju v strokovnih službah in kolegiju.

2. Poslovanje in proizvodnja

a) Naše skrite rezerve so nedokončana proizvodnja. V tej smeri mora osnovna organizacija ZK razpravljati o načinu za zmanjšanje nedokončane proizvodnje, na katero vplivajo ne samo proizvodni obrati, ampak deloma tudi PPB, MB in GRS. Rešitev tega problema moramo podati vodstvenim članom ZK z zahtevo, da podrobno analizirajo stanja in v predvidenem roku postopno odpravijo nedokončano proizvodnjo, ki težko bremeni naša finančna sredstva. Hkrati je treba usmeriti akcijo naših članov ZK v DSP in UO podjetja, da se postavi problem na dnevni red samoupravnih organov.

b) Pristopiti k metodičnemu in planskemu razvoju za izboljšavo projektov, naprav in proizvodov v našem proizvodnem programu zaradi ekonomičnosti in sodobnosti projekta in konstrukcije, kar bo obenem dobra priprava za bodoče ostrejšo prodajne pogoje in našo konkurenčnost na domačem in tujem tržišču.

c) Koordinirati sistem in način kalkulacij v oddelku predkalkulacij PPB in interne kalkulacije

Letos na dopust v ČSSR?

Skoraj neopazno se nam umika zima in bliža se čas, ko začnemo razmišljati o letnem dopustu. Vsakokrat si ob teh mislih priključimo v spomin dneve, ki smo jih preživeli v preteklem letu v planinah, na morju, na potovanju... In zmeraj rečemo: »Bilo je čudovito!« Potem pa delamo načrte vnaprej, si želimo še lepših počitnic, lepšega vremena, več sonca in kopanja. Nekateri se vračajo kot ptice selivke v »svoja« letovišča, drugi pa si želijo v nove kraje, novih doživljajev in srečanj z novimi ljudmi. Kam letos?

V sindikalni podružnici podjetja so bili pred kratkim razgovori o zamenjavi počitniških kapacitet s češkim podjetjem »ZVVZ« — Milevsko. To podjetje, ki zaposluje na Češkem in Slovaškem približno 10.000 ljudi, nudi namreč izmenjavo počitniških kapacitet v Červeni ob Vltavi ali v planinskih domovih v Krkonoših in Tatrah. Izmed vseh ponujenih počitniških kapacitet je za nas verjetno najbolj privlačna in interesantna Červena ob Vltavi. Tam je namreč njihov rekreacijski prostor ob umetnem jezeru Vltave. Ob tem jezeru imajo delovni kolektivi počitniške domove za tedenski in letni dopust svojih delavcev.

Podjetje »ZVVZ« Milevsko ima v Červeni ob Vltavi v lepem borovem gozdičku 25 weekend hišic s tremi ali štirimi posteljami. To podjetje nudi v sezoni dve ali tri weekend hišice, kar je odvisno od povpraševanja in potreb našega kolektiva, v zamenjavo za enake kapacitete v naših počitniških domovih na morju.

Kako izgleda Červena? Ob umetnem jezeru je travnata jasa, primerna za športne igre z žogami in igrišče za otroke. Restavracija ima čitalnico, prostor za družabne igre in ploščad na prostem za večerno razvedrilo in ples. Na voljo je tudi motorni čoln, s katerim vas prijazni upravnik za malo denarja odpelje na dveurni izlet po Vltavi navzgor in navzdol, v bližnji Zvíkov in čudoviti grad Orlik, zvečer pa še sam zaigra na harmoniko in zapoje najlepše češke pesmi.

Če se ne želite kopati v Vltavi (poleti okoli 20 °C), so iz Červene možni krajši izleti v okolico: Pisek, Tabor, Trebon (športni center za vodne športe), Hluboka (najlepši grad z umetniškimi zbirkami) ali na ribolov na ribnike, ki jih tod ni malo, ali pa celo v Plzen na ogled znamenitega mesta in na čašo odličnega piva. Avtomobilisti bodo prav gotovo izrabili priložnost za enodnevni izlet v glavno mesto ČSSR — zlato Prago (okoli 90 km), drugi pa se bodo odpeljali v Marijanske Lazne ali sosednje znamenite Karlove Vary.

Vsi, ki se zanimajo za letovanje v ČSSR, lahko dobite potrebne informacije v vodstvu počitniških domov pri tov. Kožuhu, kjer so članom kolektiva na ogled tudi slike rekreacijskega centra Červene. Razobesili so jih tudi na oglasni deski pri glavnem vhodu v tovarno.

v tehničnem sektorju, kar povzroča velike težave pri podajanju realnejših predkalkulativnih cen, obenem pa omogoča vsako primerjavo predkalkulacije in tehnične kalkulacije za posamezno komisijo. S tem v zvezi je potrebno poudariti posebno vlogo pravilnika o delitvi čistega dohodka.

d) MB naj se strogo drži rokov in to pod najboljšimi pogoji za dobavo materiala, ki jih določi PTO, zaradi nemotenega odvijanja proizvodnega ciklusa. GRS naj neprekinjeno spremlja in pravočasno signalizira povečanje v vezavi naših obratnih sredstev (nedokončana proizvodnja, odvečne zaloge materiala ipd.); obenem naj podaja predloge za njihovo zmanjšanje ali odpravo.

e) Potrebno je organizirati in predlagati določeni način prodaje (poslovna PU), kako preskrbeti konstantno delo livarni sive litine in jeklene litine. Obveza vodstvenih članov ZK v komerciali je, da predvidevajo zasedbo kapacitet naših MO.

f) Prodaja mora usmeriti svoje delo po rezultatih danih ponudb. Izgubljene posle mora analizirati in podati razloge neuspeha (visok vkalkuliran dobiček, visoka lastna cena, neekonomičnost projekta, neugodni prodajni pogoji, dolgi dobavni roki in drugo).

3. Samoupravljanje

a) Strogo je treba ločiti vodenje od samoupravljanja, kar velja še posebej za vodstvene člane ZK.

b) ODS mora prek sindikalne organizacije sklicati zbor volivcev najmanj dvakrat na leto. Osnova za razpravo in rešitve, ki jih prinaša ODS, ne more biti samo subjektivno mnenje člana ODS, izvoljenega od njegovih volivcev, ampak se morajo upoštevati tudi zahteve samih volivcev.

c) Člani ZK v strokovnih vodstvih in vodstva družbeno-političnih organizacij morajo obvezno prisostvovati vsaki seji ODS.

d) Člani ODS ali DSP, ki so obenem člani ZK so osebno odgovorni osnovni organizaciji ZK za pravilnost dela ODS ali DSP, kakor tudi za način rešitve problemov, ki so v pristojnosti ODS ali DSP.

e) Naloga osnovne organizacije ZK je, da bo v organih samoupravljanja zastopana tudi mladina.

4. Sindikat

a) Osnovna organizacija ZK mora nuditi potrebno pomoč sindikatu na našem območju ter zahtevati od vsakega člana ZK, da vse akcije sindikata podpre in v njih tudi sodeluje.

b) Za delo sindikalne organizacije na našem območju so s svojo (Nadaljevanje na 2. strani)

STROŠKI ZA ČASOPIS »LITOSTROJ« V LETU 1966

Izdatki:	Ndin
Računi ČZP Primorski tisk, Koper	58.763,80
Prevozi (SAP)	208,—
Računi PTT Ljubljana	1.896,—
Kolportaža na terenu Litostroja	2.320,16
Vezava letnika 1965	265,—
Honorarji	9.688,20

Skupaj: novih dinarjev 73.141,16

Ali je to prava pot?

Naši bralci so lahko že opazili, da se zelo neradi spuščamo v polemiko z avtorji pavšalnih obdoližitev ali natančnejših računov našega podjetja. Le na konkretne očitke smo navadno zmeraj odgovarjali — seve samo z navajanjem dejstev. Tak je bil primer s HE Peručico, ki je vsem še v dobrem spominu. Podoben primer je bil tudi z novinarskim poročilom iz Tunizije.

Primerilo pa se je že lani, da je neko novinarsko poročilo s sestanka enega izmed naših obratnih delavskih svetov mrgolelo natančnejši iz nekritičnih in neuporabnih izjav diskutantov, ki smo jih seve imeli le za poulična natančnejša, saj se novinar (tedaj novinarka) ni objektivno niti toliko potrudil, da bi po magnetofonskem zapisu hkrati povzel tudi odgovore na obtožbe posameznih diskutantov, kaj šele, da bi jih skušal preveriti tudi sam, ko je vendar imel za to vse možnosti.

Se hujši (se pravi: še manj odgovoren) primer pa smo ugotovili sredi januarja, ko se je s predsodki proti našemu podjetju obremenjen novinar (tudi to pot novinarka, ki so ji sicer vrata v naše podjetje zmeraj odprta — že zaradi časopisa, ki vanj piše) zatekel k čudni metodi posrednih natančnejših na naš račun. V očitni vnemi, da nas posredno »ošvrkne« (če že ne oblati), si je ta novinarska glava izbrala kaj nenavadno pot. Ni prišla, recimo, k našemu generalnemu direktorju, da bi mu iz oči v oči postavila tole vprašanje:

»Se vam ne zdi, da se na primer Litostroj lahko na hitro proizvodno preusmeri? Verjetno veste, da je sedaj v precejšnjih težavah.« — (Sic!)

Ne, s tem vprašanjem se je — mimogrede! — obrnila na samozadovoljnega direktorja neke tovarne, ki nima z našim podjetjem nič skupnega! In kaj je ta nadobudni direktor, ki je v svojih prejšnjih odgovorih na vprašanja novinarja (ali novinarke) pel samo hvalo o svojem podjetju, odgovoril na gornje vprašanje? Najprej zelo poučeno in strokovno: Po mojem bi se Litostroj lahko preusmeril, recimo, v proizvodnjo »sestavnih delov za buldožerje, ročne kosilnice in bagerje«. Brž nato pa nam jo je takole zasolil: »Toda ravnokar sem zvedel, da se je za Litostroj že našla druga rešitev. Podprla ga bo Zvezna investicijska banka (1), ob sedanjem programu. Koliko časa, ne vem. Mislim pa, da gre za izjemo, ki potrjuje naše novo pravilo: podjetje, ki nima in ne najde gospodarskih perspektiv, naj ne zavira družbenih prizadevanj po uveljavljanju gospodarstva, zlasti še, če delavci ne zaslužijo niti za najnujnejše življenjske potrebe.«

Tako se nam ta direktor — hkrati z novinarjem (ali novinarke) — ne predstavi le kot nepoučen informator (ali dezinformator) o našem podjetju, saj bi vsaj beograjsko gospodarsko banko lahko pravilno imenoval, temveč celo — strmite! — kot prostovoljni kandidat za likvidatorja našega podjetja...

Na takšne izlive novinarskih peres in direktorskega jezika se res ne želimo spuščati v polemiko z nikomer od obeh.

Upravičeno pa lahko vprašamo: Ali je to prava pot informiranja javnosti o nekem podjetju? Ali se res mora ljubljanski novinar za informacije o Litostroju obrniti na neko drugo tovarno in ali direktor te tovarne ne ve, da bi takšno radovednico vendarle kazalo napotiti z njenim vprašanjem o Litostroju na direktorja tega podjetja (saj ga imamo!), kakor bi vsak direktor Litostroja prav gotovo storil, če bi ga kak radovedni novinar vprašal, recimo, o neki drugi tovarni, pa naj bi bila njegova sodba o tej pozitivna ali negativna.

Verko

Sklepi samoupravnih organov

DS

Na 15. redni seji dne 30. 1. 1967 je DS sklenil, da bodo ponovno razpravljali o problematiki količinskega plana v MO in glede na obstoječi položaj sklenil, da se potrdi količinski plan za jeklovarno v višini 2100 t, vendar se bo k problematiki ponovno povrnil po preteku 6 mesecev in po potrebi podvzel nove ukrepe, medtem ko se za spodaj navedeno stanje zahteva takojšnje ukrepe:

a) Število zaposlenih v livarni jeklene litine in livarni sive litine je previsoko glede na sprejeti količinski plan, zato bo nujno potrebno obstoječe število zaposlenih v teh obratih znižati tako, da bi ohranili strokovno še vedno ustrezno strukturo kadra in zadržali kondicijo livarne jeklene litine in livarne sive litine. Dosedanje analize kažejo, da bi morali odpustiti in premestiti okoli 100 delavcev.

b) Kljub zgoraj navedenemu ukrepu bo število zaposlenih v livarni jeklene litine še vedno večje, kot ga zahtevajo planske obveze. Zato je treba najti način, kako plačevati zaposlene, ne da bi vse breme takega plačevanja prevzemali MO. Sklene se, da ti stroški obremenijo podjetje kot celoto.

c) Pojača se akvizicija naročil v tem smislu, da se:

— pripravi plan potencialnih naročnikov in ustreznih osebnih obiskov ter pismenih stikov;

— vodilno osebje MO nudi pri teh akvizicijah svojo osebo pomoč ustreznemu referentu prodaje;

— kolikor je mogoče, naj se pri iskanju naročil pritegnejo v večji meri organizacije kot so: ZELJ-POH, METALKA in SMELT.

d) Povečajo naj se naši komercialni napori pri tistih interesih, ki so kupci naših končnih izdelkov. S tem bomo zagotovili posel ne samo za metalurške obrate, temveč tudi za ostale obrate v Litostroju. Izgleda, da bo sedanjemu pomanjkanju naročil v MO lahko sledilo tudi pomanjkanje naročil naših finalnih izdelkov.

Komercialnega direktorja pooblašajo, da vodi tako prodajno

politiko v prodaji ulitkov, ki zagotavlja povprečno doseganje lastne cene.

e) Projektantski oddelki naj preusmerijo zvarjene konstrukcije, kjer je to možno in upravičeno, na ulite.

f) Odgovorne službe naj pregledajo strukturo naših lastnih cen modelov in ulitkov, ki se sedaj formira na bazi porabljenih NC, kar pa ne zagotavlja realnega zajemanja stroškov. Primer: pri majhnih modelih je razmerje ur nasproti materialu povsem drugačno kot pri velikih modelih, tako da so veliki modeli preprosti, majhni pa predragi.

g) Usluge modelne mizarne naj poskušajo plasirati kot blagovno proizvodnjo.

2. Po predhodni razpravi na UOP je DSP potrdil poslovnik samoupravnega telesa, ki deluje kot organ, ki ga je DSP postavil, da zagotovi enotnost pri nadaljnji izvedbi analitične ocene delovnih mest (AODM) in izpolnitvi načina delitve po delu z ustreznimi pooblastili, kakor izhajajo iz pravilnika o delitvi osebnih dohodkov.

Člani samoupravnega telesa:

1. inž. Viktor Noliml, PE FI — predsednik

2. dr. Branko Alujevič, KS — namestnik predsednika in člani

3. Vinko Kabaj, PE PK

4. Ivan Pogačar, PE FI

5. Franc Kostevc, PE MO

6. Miro Zupanič, PE PK

7. Marjan Ercegovič, EAS

8. Namestniki članov:

1. Emil Vogrič, TKB

2. inž. Janez Barlič, PE OO

3. Alfred Kramer, PPB

4. Janez Virag, PE PK

5. Marjan Miklavčič, PE OO

3. DSP je na predlog CTB reaktiviral v smislu Zakona o revalorizaciji osnovnih sredstev nekatere naprave in predmete v skupni vrednosti 166.880.100 Sdin v osnovna sredstva, kar predstavlja 10 odstotkov vrednosti od sredstev, ki jih v razdobju 4 let formirajo investicijsko vzdrževanje, študij in raziskave, osvajanje nove proizvodnje in prototipov ter tuje storitve, vrsta stroška 28.

Delo osnovnih organizacij ZK

(Nadaljevanje s 1. strani)

jo aktivnostjo in vplivom odgovorni vsi člani ZK, posebno pa tisti, ki so obenem člani sindikalnega odbora.

c) Dolžnost osnovne organizacije je usmerjati vodstvo sindikata, da spremlja posamezne odnose med člani sindikata, odnose med strokovnim vodstvom in člani ter obratno. Posebno pozornost je treba posvetiti odpravi kakršnihkoli osebnih privilegijev in birokratskega poslovanja.

d) Socialna skrb za delovne ljudi mora biti osnova v programu dela sindikalnega odbora in v tej smeri morajo vsi člani ZK dati vso podporo in pomoč pri iskanju socialno ogroženih članov sindikata.

5. Problemi mladine

a) Osnovna organizacija ZK mora v bodoče posvetiti večjo pozornost mladini s primerno skrbjo za rešitev njihovih problemov, pa naj bo to z materialne ali socialne strani, pa tudi perspektivnosti na delovnem mestu.

b) Naše idejno politično delovanje med mladimi ljudmi mora biti bolj intenzivno.

c) V soglasju s komitejem ZM je treba formirati mladinski aktiv s podaktivji v MB, GRS in PPB. Posebno pomoč je treba nuditi mladini pri določanju in ostvaritvi predvidenega programa dela.

d) Naloga osnovne organizacije ZK je, da za prihodnje volitve v organe samoupravljanja, posebno pa v ODS poskrbi, da bodo zastopani tudi mladi člani naših sektorjev.

6. Ideološko-politično delo

a) Za vse člane ZK je treba poudariti dolžnost za individualno ideološko-politično izobraževanje, kar terjajo od nas nova ekonomska-politična situacija in spremembe v gospodarstvu in družbi zaradi gospodarske reforme.

b) Od vseh članov ZK je treba zahtevati obvezno udeležbo na vseh predavanjih ideološkega izobraževanja, ki jih bo organiziral tovarniški ali občinski komite.

7. Sprejem v članstvo ZK

a) Izvajanje pravilne politike sprejema v članstvo je potrebno zagotoviti le z neprekinjenim dolgoročnim in sistematičnim delom posameznih članov ZK, kakor tudi celotne osnovne organizacije.

b) S pridobivanjem zaupanja nečlanov z našimi objektivnimi nastopi in stališči o vseh pomembnih vprašanjih, kakor tudi z zastopanjem politike pravilnega nagajevanja po delu, z borbo proti privilegiranosti in familiarnosti, s pravilnimi odnosi in večjo skrbjo za težave in probleme delovnega človeka, bomo pripravili dobro osnovo za programski sprejem novih članov ZK, tako po kvaliteti, kakor tudi kvantiteti.

c) Posebna naloga osnovne organizacije je, da pomlajuje svoje vrste iz organizacije ZM, kajti v sedanjih sestavi naše osnovne organizacije ZK žal ni niti enega mlajšega člana, četudi je na našem območju okoli 60 članov ZM.

Na temelju teh sklepov si je osnovna organizacija ZK gospodarsko-komercialne službe postavila svoj program dela za leto 1967.

4. Pritrdi se predlogu CTB za zmanjšanje koeficienta revalorizacije za skupino sredstev »stavbe« za 20 % skladno z izračunom po pooblastilu na podlagi zakona o koeficientih in osnovi za revalorizacijo sredstev delovnih organizacij (Ur. list SFRJ št. 47/66).

5. DSP odobri naslednje odpise neizterljivih terjatev:

»Brodogradilište Split«, Split 12.029,90 Ndin,

»Metalna«, Maribor 112,55 Ndin,

»Mesokombinat Srbija«, Velika Plana 87,78 Ndin,

»Društvo SLOBODA, Čačak 72,92 Ndin,

Boris Udovč 604,60 Ndin,

Brezovšek Andrej — Černe Maks 64,98 Ndin,

Glavaš Rudo 0,60 Ndin.

6. Odobri se prenos zemljišč, s katerimi je doslej razpolagalo podjetje, na pristojno upravno oziroma pravno telo skupščine občine Ljubljana-Siška po ceni Sdin 200 za površinski meter, kakor je potrebno za vzpostavitev posamične uporabne pravice pri gradnji garaž s strani članov te delovne skupnosti oziroma imetnikov stanovanjske pravice v stavbah v okviru stanovanjske graditve podjetja.

7. Odobri se predlog FRS za podaljšanje roka za predložitev zaključnega računa za leto 1966 in sklene, da se pri službi družbenega knjigovodstva zaprosi za

podaljšanje predložitve do 28. II. 1967.

8. Na obrazložen predlog FRS glede ruskih turbin sprejme DSP naslednje sklepe:

Takoj je treba pozvati jugoslovansko investicijsko banko v Beogradu prek Splošne gospodarske banke v Ljubljani, ki jo pravno veljavno zastopa, naj v 14 dneh sestavi komisijo, ki naj dokončno likvidira obstoječi problem kreditnih razmerij za te turbine tako, da zadevni kredit Litostroja stornira in obremenjen za te stroške banko v Beogradu, oziroma kakor koli drugače razbremeniti Litostroj zadevnega finančnega bremena.

Zvezna banka naj povrne Litostroju vse stroške, ki jih je utrpel glede na zadevni kredit starih din 55.000.000.

Neprodane turbine naj se odpišejo oziroma razvrednotijo, nakar jih banka kot nosilec posla proda Litostroju za staro železo po tržni ceni.

Po preteku roka za sestavo oz. sklicanje komisije, kot jo je treba predlagati, naj se naši zahtevki nasproti posojilodajalcu JIB v Beogradu oziroma njegovemu zastopniku Splošni gospodarski banki v Ljubljani uveljavijo s tožbo pri Višjem gospodarskem sodišču v Ljubljani, če posojilodajalec pravočasno ne bi ukrepal glede na predlog za postavitev in sklicanje komisije.

Tržaški časopis o Smeltu

Tržaški časopis »Gospodarstvo« je dne 27. januarja objavil članek z naslovom »Poslovno združenje Smelt se uspešno uveljavlja v Jugoslaviji in na tujem«, katerega del objavljamo:

V zadnjih dveh letih se je to poslovno združenje uvrstilo s svojimi naročili in uspešnim poslovanjem na domačih in zunanjih trgih in med najpomembnejša jugoslovanska poslovna združenja strojne industrije na obeh specifičnih področjih svojega delovanja. Po razdelitvi dela in specializaciji v podjetjih, ki so njegovi člani in ki se ponajboj z odličnimi domačimi in svetovnimi referencami na področju opreme za metalurško in kemično industrijo, kakor tudi na področju industrijskega transporta, »Smelt« lahko nudi vsem interesentom sodobno gradnjo objektov, in to od gospodarskih ekspertiz, znanstvenega proučevanja, določanja tehnologije, izdelave idejnih rešitev, glavnih projektov in izgradnje pa do vežbanja kadrov in spuščanja v pogon. »Smelt« nudi interesentom tudi vse posvetovalne usluge. Pri tem se opira na velike izkušnje svojih članov in znanih tujih partnerjev, s katerimi sodeluje. Zaradi ustreznih zmogljivosti svojih članov lahko nudi tudi posamezne stroje in naprave, ki jih člani lahko izdelajo ali po svoji dokumentaciji ali dokumentaciji naročnikov, pa tudi vse druge usluge investicijskega pomena (kot študije, projekte, montažo, nadzorstvo, oblaganje industrijskih peči ipd.). Vse te raznovrstne usluge, ki prihajajo v poštev tako posamično kakor pri projektiranju kompletnih objektov, omogoča specializacija članov, ki jih lahko razdelimo na tri skupine: v prvi so največje jugoslovanske podjetja strojne in elektrostrojne industrije, ki imajo tudi svoje projektivne biroje; v drugi so specializirane projektivne organizacije; v tretji pa podjetje za izvajanje raznih instalacij in montažnih del.

Investicijska oprema članov poslovnega združenja »Smelt« se že dolgo pojavlja in uveljavlja ne le v Jugoslaviji, temveč tudi zunaj. Med najpomembnejšimi zaključenimi posli je n. pr. oprema kompletne železarne v Rajasthanu v Indiji, ki jo je kot nosilec posla sklenil »Litostroj«, sodelovali pa bodo v njem tudi drugi člani »Smelta« (predvsem Metalna, R. Končar in Dju-

ro Djakovič). Vrednost tega posla, ki je doslej največji kompleksni posel jugoslovanske industrije v tujini, je 8,5 milijona dolarjev.

Izmed najpomembnejših domačih poslov pa je treba navesti npr. pogodbo o sodelovanju v prvi fazi izgradnje metalurškega kombinata v Smederevu, za katerega je glavni projekt izdelala sovjetska tvrdka »Giprosnez«, a bo pri delih angažiranih tudi 20 domačih podjetij, med njimi tudi člani Smelta preko svojega združenja; nadalje pogodbo o izgradnji in opremitvi novega objekta za proizvodnjo melaminskih in butiliranih smol v Kemični tovarni Melamin v Kočevju, za katerega je izdelal načrte »Sovenija projekt« iz Ljubljane in katerega investicijska vrednost je okoli pol milijarde starih dinarjev. Smelt je tudi za tuje interese izdelal že mnogo ponudb za tovarne melaminskih laminatov, melamin formalinskih smol itd. Na tem področju se razna tuja podjetja zanimajo za sodelovanje s Smeltem. Na metalurškem področju so razne jugoslovanske železarne pripravljene dati Smeltu v izvajanje razne investicijske kompleksne značaja, ker so združene v njem najbolj renomirana podjetja za gradnjo te vrste v Jugoslaviji. Večje možnosti so tudi na področju gradnje in rekonstrukcije livarn, zlasti odkar se je vključilo v združenje podjetje Gostol iz Nove Gorice, ki je danes najbolj specializirano podjetje za izdelavo investicijske opreme za livarne (stroji za čiščenje ulitkov, stroji za pripravo peska idr.).

S svojo specializacijo za gradnjo objektov in postrojenj na področju črne in barvne metalurgije (objektov za proizvodnjo surovega železa in kovin, objektov za proizvodnjo jekla, kompletnih postrojenj za mehansko predelavo jekla in drugih kovin, opreme za livarne itd.), na področju procesne industrije (npr. postrojenj za bazično proizvodnjo in postrojenj za finalizacijo), na področju transportnih naprav in postrojenj za drobitev in mletje materiala, naprav za industrijske vode itd. in nazadnje na področju dobav rezervnih delov za vzdrževanje metalurških in kemičnih obratov si je Smelt že pridobil poslovni ugled solidnega in iskanega partnerja doma in v tujini.

Inž. Peter Vogrič

Standardizacija in rentabilnost poslovanja

Ko iščemo načine, kako bi povečali realizacijo pri zmanjšanju obratnih sredstev, ne smemo paziti na STAN-DARDIZACIJO in TIPIZACIJO. Medtem ko serijska proiz-vodnja dovoljuje posebnosti in odstopanja od standardov zaradi velikega števila enakih kosov, ki amortizirajo poseb-na orodja in priprave, je pri individualni proizvodnji prav obratno. Tako bogat asortiman elementov, ki nastopa pri individualni proizvodnji, daje najboljše pogoje za kopičenje nekurantnih zalog materiala, specialnega — standardnega orodja in ne nazadnje tudi izdelanih sklopov.

Take naprave so: črpalke, vilicarji, avtodvigala, mostna dvigala, reduktorji, hidravlični elementi, preoblikovalni stroji, elektro naprave, itd.

je potrebno za realizacijo takega sistema vložiti veliko energije in discipline vseh služb za dosled-no izvajanje brez kompromisov. Nakazana pot za realizacijo kompleksne standardizacije in tipizacije za TZ Litostroj je prav-zaprav povzetek snovi, na kateri so že izvedene obsežne standardi-zacije in tipizacije.

dobavni roki, ki so mnogokrat vzrok kasnitve finalnih proizvo-dov. Na drugi strani pa dolgo-trajno blokiranje nekega mate-riala za konkretno komisijo, ki pa je še daleč od realizacije. 2. Tipizacija je dinamične ob-like, ki se mora prilagoditi proiz-vodnemu programu, razvoju teh-nike in proizvodni tehnologiji.

Tudi zoženje proizvodnega programa še ne daje jamstva za zboljšanje položaja. Rešitev je samo v kompleksni obdelavi standardizacije in tipizacije, ki zajema celotno dejavnost od izdelave tehnične dokumentacije, dalje izdelava ponudbe, idejnih projektov, predkalkulacij in izde-lave delavniške dokumentacije s tehnološkimi normativi, tehnični-mi in obračunskimi kalkulacija-mi. Če so našete dejavnosti v nekem sistemu omogočijo hitro kontrolo stanja. Prav tako je mogoče kontrolirati proizvodnost, ki se lahko odvija po nekem terminskem sistemu, vse tja do končne reali-

zacije in odpreme proizvodov. Organizacija proizvodnje same zase še ne daje vseh možnosti optimalnega gospodarjenja. Po-trebno je vpeljati sistem, ki v pravilnem odnosu vsklajuje vse veličine — ustvarjalke proizvo-dne dejavnosti. Vzemimo npr. sistem normira-nega geometrijskega stopnjeva-nja, ki bazira na R — progresiv-nih vrstah (po Renardu).

Sistem stopnjevanja je osvojen od ISO in JUS A.AO.001, ke pri-poroča za stopnjevanje vseh osnovnih veličin (kapacitet, moči, sil, površin, dolžin, še posebej pa premerov in tlakov).

Razpredelnica 1

Definicija R-vrst za geometrijsko stopnjevanje

Definicija	$5\sqrt[10]{}$	$10\sqrt[10]{}$	$20\sqrt[10]{}$	$40\sqrt[10]{}$	$80\sqrt[10]{}$
Razvrstitev v standardne	R 5	R 10	R 20	R 40	R 80
R-vrste	osnovne vrste		izjemne vrste		
Skok	60 %	25 %	12 %	6 %	3 %

OKROGLO JEKLO

JUS LIS 22.35

VSEBINA: standard obravnava oblike, mere in označbe kvalitete materiala vroče valja-nega, kovanega okroglega jekla.

Primer označevanja: $\phi 200 \times l \dots \text{LIS 22.35}$
Trgovska dolžina od 3000 do 15000 mm

Tabela 1

Premer d	Teža	Č. 0445	Č. 1220	Č. 4320	Č. 1331	Č. 1430	Č. 1530	Č. 1730	Č. 4732
mm	kg/m	JUS B 9.021	JUS C 89.020	JUS C 89.021	JUS C 89.021	JUS C 89.021	JUS C 89.021	JUS C 89.021	JUS C 89.021
10	0,62								
12	0,89								
14	1,21								
16	1,58								
18	2,00								
20	2,47								
22	2,98								
25	3,85								
28	4,83								
32	6,31								
36	7,99								
40	9,87								
45	12,5								
50	15,4								
55	18,7								
60	22,2								
65	26,0								
70	30,2								
75	34,7								
80	39,5								
85	44,5								
90	49,9								
100	61,7								
110	74,6								
120	88,8								
130	104,2								
140	120,8								
150	138,7								
160	157,8								
180	199,7								
200	246,6								
220	298								
250	385								
280	483								
300	555								

OPOMBA: Izdelava po JUS B 9.021 - Okrogla jekla - oblike in mere
JUS C 89.020 - Navadna konstrukcijska jekla
JUS C 89.021 - Cementacijska jekla
JUS C 89.021 - Jekla za poboljšanje

302

TIPIZACIJA PROIZVODOV

JUS LIS 01.11

SISTEMIZACIJA DEJAVNOSTI

POSTROJI ZA PRETVORBO ENERGIJE

GRUPA 1 T-HE HIDROELEKTRARNE
GRUPA 2 T-CP ČRPALNA POSTROJENJA
GRUPA 3 T-DM DIESEL MOTORJI

TRANSPORTNE NAPRAVE

GRUPA 4 T-DT Dvigala in transport
GRUPA 5 T-TT TALNI TRANSPORT

PROCESNA TEHNIKA

GRUPA 6 T-CO CEMENTARSKA OPREMA IN MLEVNA TEHNIKA
GRUPA 7 T-ZO ŽELEZARSKA OPREMA
GRUPA 8 T-PS PREOBlikovalni stroji

SISTEMI ZA PRENOS, PRETVORBO IN REGULACIJO ENERGIJE

GRUPA 9 T-RP REDUCIRANI PRENOSI
GRUPA 10 T-HS HIDRAVLICNI SISTEMI
GRUPA 11 T-EO ELEKTROOPREMA

Navedena zakonitost naj bo osnova za tvorbo in stopnjevanje vseh osnovnih parametrov.

STOPNJEVANJE VELIČIN

JUS LIS 01.12

STOPNJEVANJE VELIČIN PO GEOMET. ZAPOREDJU IN MEDSEBOJNI ODNOS

PARAMETER	OZNAKA	ENOTA	DEFINICIJA STOPNJEVANJA	SKOK	IZNOS	POVEČAVA %	GRAFIČNI PRIKAZ
DOLŽINA	l	m	$l_1, l_2, \dots, l_n = l_1 \cdot \varphi^{n-1}$	φ	1,25	25	
POVRŠINA	S	m²	$S_1, S_2, \dots, S_n = S_1 \cdot \varphi^{n-1}$	φ^2	1,60	60	
VOLUMEN	V	m³	$V_1, V_2, \dots, V_n = V_1 \cdot \varphi^{n-1}$	φ^3	2,00	100	
TEŽA	G	kp	$G_1, G_2, \dots, G_n = G_1 \cdot \varphi^{n-1}$ $G = V \cdot \gamma$ (kp/m³) - specifična teža	φ^3	2,00	100	
SILA	F	kp	$F_1, F_2, \dots, F_n = F_1 \cdot \varphi^{n-1}$ $F = A \cdot p$ (kp/m²) - specifični tlak	φ^2	1,60	60	
DELO (ENERGIJA)	A	kpm	$A_1, A_2, \dots, A_n = A_1 \cdot \varphi^{n-1}$ $A = F \cdot s$ (m) - pot	φ^2	1,60	60	
MOČ	P	kw	$P_1, P_2, \dots, P_n = P_1 \cdot \varphi^{n-1}$ $P = F \cdot v$ (m/s) - hitrost	φ^2	1,60	60	
MOMENT	M	kpm	$M_1, M_2, \dots, M_n = M_1 \cdot \varphi^{n-1}$ $M = F \cdot r$ (m) - razdalja	φ^3	2,00	100	
ODPORNI MOMENT	W	m³	$W_1, W_2, \dots, W_n = W_1 \cdot \varphi^{n-1}$ $W = \frac{M}{\sigma}$ (kp/m²) - napetost	φ^3	2,00	100	
VZTRAJNI MOMENT	J	m⁴	$J_1, J_2, \dots, J_n = J_1 \cdot \varphi^{n-1}$	φ^4	2,5	125	
CENA (VREDNOST)	C	din	$C_1, C_2, \dots, C_n = C_1 \cdot \varphi^{n-1}$	φ	1,4	40	
SPECIFIČNA CENA	c	din/kp	$c_1, c_2, \dots, c_n = c_1 \cdot \varphi^{n-1}$	$\frac{1}{\varphi}$	1,25	-25	
PORAST PROIZVOD	Pr	%	$P_1, P_2, \dots, P_n = P_1 \cdot \varphi^{n-1}$ $\varphi = 1,12$ za R 20	φ	1,12	12	
PORAST ZAPOSL	Z	%	$Z_1, Z_2, \dots, Z_n = Z_1 \cdot \varphi^{n-1}$	φ	1,06	6	
SPECIFIČN PRODUK	Pr	din/kp	$P_1, P_2, \dots, P_n = P_1 \cdot \varphi^{n-1}$ $\varphi = 1,12$	$\frac{1}{\varphi}$	1,12	-12	

OPOMBA: Izdelava po JUS B 9.021 - Okrogla jekla - oblike in mere

INTERNI STANDARDI LITOSTROJA

JUS LIS 01.10

SISTEMIZACIJA STANDARDOV

GRUPA 0 PREDPISI O NAČINU UPORABE IN POSLOVANJA Z INTERNIM STANDARDI 00-09

GRUPA 1 OSNOVNI STANDARDI 10-19

GRUPA 2 IZBRANE VRSTE KVALITET MATERIALOV IN DIMENZIJE POLIZDELKOV 20-29

GRUPA 3 GUMA IN PLASTIČNE MASE 30-39

GRUPA 4 ORODJE IN PROIZVODNE PRIPRAVE 40-49

GRUPA 5 NEZASEDENO 50-59

GRUPA 6 SPLOŠNA STROJEGRAĐNJA 60-69

GRUPA 7 NEZASEDENO 70-79

GRUPA 8 ELEKTROTEHNIKA 80-89

GRUPA 9 RAZNI INTERNI PREDPISI IN STANDARDI 90-99

Razpredelnica 2

Stopnjevanje veličin po geometrijskem zaporedju in medsebojni odnos

V razpredelnici 2 so prikazane možnosti progresivnega stopnjevanja in medsebojni odnos veličin, ki zopet daje normirano stopnjevanje.

Razpredelnica 3

Medsebojni odnos veličin, določenih po geometrijskem zaporedju za konkretni primer

Navedeni sistem daje približne vrednosti, ki potekajo po naravni zakonitosti in so dovolj natančne za hitro kontrolo stanja.

(Primer: če hočemo izdelati tehnično kalkulacijo za neki vilicar, mostno dvigalo, reduktor ali hidravlično stiskalnico itd. za prvo naslednjo velikost od že izdelane.)

Po klasičnem načinu je možnih toliko napak, kolikor je operacij.

Pri sistemu pa samo ena, če so vse glavne tvornice v sistemu.

Vse je videti zelo preprosto — skoraj neverjetno, vendar pa

Prav gotovo je Litostroj eno izmed prvih podjetij, ki je že ob ustanovitvi formiral svoj oddelek za standardizacijo. Izdelani standardi pa so bili vzorno izbrani za takratno proizvodnjo. Z leti je ta seve močno zaostala za naraščanjem in širjenjem proizvodnje.

Veliko sprememb pa je prinesel tudi JUS (jugoslovanski standardi). Velik del krivde za stagnacijo in nazadovanje tako vzornega dela pa gre prav gotovo kolektivu, ki je postavil standardizacijo na stranski tir.

Šele združitev birojev (I. faza) za izdelavo tehnične dokumentacije je omogočila, da smo se ponovno sistematično lotili izdelave in izbora standardov iz JUS ali internih predpisov in jih povezali v enotni sistem.

Na kratko bo tu prikazano delo na standardizaciji:

1. Standardizacija je statična oblika tipizacije, prilagojena po JUS, ki je predpis za jugoslovansko industrijo in se spremeni samo s spremembo JUS. Vsi splošni predpisi morajo biti po zakonu originalni (izvirni).

Izbor asortimana pa bo prilagojen litostrojskemu proizvodnemu programu. Izbor kompleksne snovi je v sistemu: tako je stopnjevanje polfabrikatov $\varphi = 1,25$ za manjše in $\varphi = 1,12$ za večje dimenzije.

Prav tako je zelo zmanjšan asortiman kvalitete. Izdelan je tudi relativni medsebojni odnos cen materialov v obliki faktorjev (1; 1,1; 1,2 itd.), ki pove, za koliko procentov je neka kvaliteta materiala cenejša ali dražja od druge. Posebna priloga naj bi takoj določala stanje zalog posameznih dimenzij; te bi se posebej zoževale asortiman. Celotni asortiman pa je prilagojen poslovnemu sodelovanju MM, STT in TZL, ki bo v neki nadaljnji fazi omogočil grosiranje pri dobaviteljih (Metalka), kar bi zelo sprostito obratna sredstva, obenem pa bi se zmanjšali neskončni

Prilagojena je posebnim zahtevam dejavnosti. Statična pa postane takrat, ko izide JUS ali pa ima splošno uporabo za celotno dejavnost (sklopi, ležaji, cevne zveze itd.). Novi LIS bo enotno opremljen v posebnih polivinilastih mapah z registri in decimalno klasifikacijo. Celotna snov bo obdelana po klasifikaciji JUS. Ker bo iz celotnega JUS sistema izbranih samo nekaj standardov, bo ob vsakem poglavju priložen še seznam vseh JUS, ki bo omogočil uporabniku pregled že izdanega gradiva.

Priloga LIS 01.10 kaže sistemizacijo internih standardov LIS.

Priloga LIS 01.11 kaže sistemizacijo dejavnosti, za katere se lahko izdelajo tipizacije sklopov in naprav po dejavnosti. S tipizacijo skrajšamo izdelavo dokumentacije, omogočimo naročanje sklopov na zalogo zaradi pečenitve izdelave in skrajšanja dobavnih rokov.

Tipizacija je prav tako urejena po registrih z decimalno klasifikacijo. Pravno pa mora biti tipizacija (T) za razliko od LIS lastnina Litostroja ali samo nekaterih služb, ne pa predmet splošne uporabe, kot npr. (JUS).

Primer: Novi LIS za »Okroglo jeklo«, LIS 22.35

SKLEP

Ureditev standardizacije in tipizacije in njena uzakonitev lahko veliko pripomoreta v boljšemu poslovanju. Ves prihranek na tem področju je brez vlaganja. Kot ostali važnejši ukrepi in akcije, je tudi to stvar celotnega kolektiva. Tu ne gre samo za osvojitve, temveč je potrebno osvojeno gradivo tudi uporabljati in dopolnjevati.

Ce nekaj zanima tebe, bo gotovo zanimalo še koga. Zato sporoči vsako novico uredništvu — telefon 583.

Inž. Marko Kos

Razgled po proizvodnem področju transportnih naprav

(Nadaljevanje in konec)

Šaržirna dvigala zagrabiljo s svojo ročico muldo, naloženo z šaržirno dvigalo (Mp)

Kleščna štiriperna dvigala služijo za prenos razžarjenih blokov. Kleščna in štiriperna dvigala (Mp)

Glavni dvig (Mp)	50	63	80	100	125	160	200	250	320	400	500	630	800	1000	1200
Pomožni dvig (Mp)	10	20	20	25	25	32	50	50	63	80	100	100	125	125	125

7. Portalna dvigala za ladjedelnice in pristanišča
Izdelujemo portalna dvigala največjih izmer in razpetin za se-

Glavni dvig (Mp)	63	80	100	160	200	250
Pomožni dvig (Mp)	20	25	25	32	50	50

8. Dvigala za razsutí tovor

Razsutí tovor, n. pr. rudo, premog, staro železo, cement itd., transportiramo z grabilci ali s polipnimi grabilci, ki se zapirajo in odpirajo s pomočjo mehanizma,

Dvigala z grabilci ali polipi (Mp)	2	3,2	5	8	10	12,5	16	20	32	40	50
------------------------------------	---	-----	---	---	----	------	----	----	----	----	----

Razen tega izdelujemo tudi grabilce za razsutí tovor, ki imajo svoj poseben motorno-hidravlični pogon. Zato se lahko obesijo na vsakršno dvigalo, ki ima kavelj.

Kapaciteta (m³)	0,8	1	1,25	1,6	2	2,5	3,2	4	5	6,3	8	10
Nosilnost dvigala (za grupo A pri spec. teži $\gamma = 1$)	2	2	2	3,2	3,2	4	5	6,3	8	10	12,5	16

9. Dvigala z elektro-vitli

Za male nosilnosti in za izredno nizke stropne razmere smo razvili vrsto mostnih tekalnih dvigal z električnimi vitli, in sicer: Dvigalo z elektro-vitlom — (Mp) 15, 3 5 10

Električni vitli — oznaka	VV 1,5	VV 3	VV 5	VV 10
Nosilnost (Mp)	1,5	3	5	10
Dvižna višina (m)	25	25	30	30
Hitrost (m/min.)	12,5	8	6,1	3,2

Viseči vitli se obesijo na viseča kolica (VK), ki jih izdelujemo v sledečih izvedbah:

Viseča kolica oznaka	VK 3	VK 5
Nosilnost (Mp)	3	5
Hitrost (m/min.)	29	29
I-profil za vožnjo	I 14	in večji

Za nosilnosti 3 in 10 Mp obesimo električni vitel na dva vozička, od katerih ima samo eden motorni pogon. Viseči vitli, ki so pomični na kolic, se lahko kom-

Razpetine mostov (m)	6,3	8	10	12,5	14	16	18	20	22,5	25	28	32	35	40	45	50
----------------------	-----	---	----	------	----	----	----	----	------	----	----	----	----	----	----	----

Ta tipizacija je bila sprejeta tudi kot standard v JUS standardih. Vendar nam to malo pomaga. Izkušnja nam kaže, da se naročniki in gradbeniki na to ne ozirajo. V naših pogojih gospodarstva in zlasti v mednarodni udeležbi se moramo sprijazniti s tem, da bo vsako dvigalo, zlasti večje nosilnosti, individualno pri-

vložkom ter jo odnesejo v peč, jo obrnejo, izpraznijo in zopet izvlečejo. Šaržirna dvigala imajo tele nosilnosti:

kov iz peči na valjčno progo in za slačenje blokov iz kokile.

8 10 16 20 40

stavljanje ladij v ladjedelnicah iz posameznih sekcij, za prenos največjih kosov v pristaniščih itd. Tipizirane imamo tele nosilnosti:

ki je na mačku. Mostovi so ali mostni ali portalni, ki so najnovjšega tipa, t. j. enonosilni. Nosilnosti dvigal z grabilci so naslednje:

Ti motorni grabilci so zelo racionalni in imajo odlični grabilni izkoristek, saj se kar zažro v material in se do vrha napolnijo. Kapaciteta teh naprav je sledeča:

strop ali pa tečejo po spodnjem delu I-profila s pomočjo električnih kolic. Električni vitli Litostroja imajo za razliko od drugih izredno veliko dvižno višino (čez 25 m), kar je potrebno posebno pri dvigalih za hidrocentrale. Izdelujemo sledečo vrsto električnih visečih vitlov:

VV 1,5	VV 3	VV 5	VV 10
1,5	3	5	10
25	25	30	30
12,5	8	6,1	3,2

binirajo s pomično kabino na kolicah, s čimer dobimo hitro prevozno sredstvo za interni transport; prevaža se pod stropom in s pomočjo kretnic celo lahko zapelje po ovinkih v katerikoli prostor. Če mu obesimo na kavelj motorni grabilec, lahko rabi celo za prenašanje razsutega tovara.

10. Tipizirani mostovi

V Litostroju imamo tele tipizirane razpetine:

rejeno, pri čemer je mogoče uporabiti naše tipizirane elemente; s čimer v okviru možnosti kolikor mogoče racionaliziramo delo na pripravi dokumentacije.

11. Območje delovanja

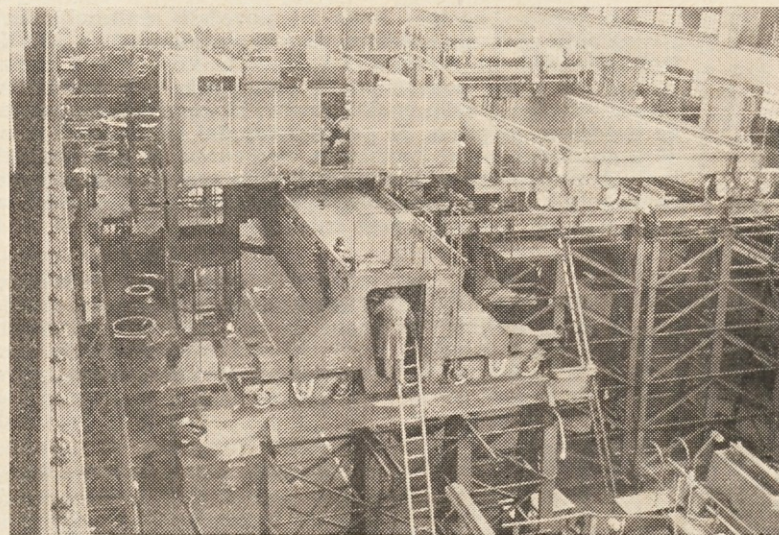
Litostroj je opremljen s težkimi obdelovalnimi stroji, ker je v

6. Dvigala za centrale

Za razne vrste central: termo-, vodne in nuklearne izdelujemo montažna dvigala, ki se odlikujejo predvsem po izredno velikih nosilnostih (za Djerdap 800 Mp). Izdelujemo jih v teje tipski vrsti:

prvi vrsti namenjen proizvodnji težkih vodnih turbin. Prav tako ima dvigala velikih nosilnosti za montažo. Zato ni v današnji tehniki praktičnih omejitev pri izdelavi najtežjih dvigal. Izdelali smo dvigalo 460 Mp za Bhakra Dam, dvigalo 800 Mp za HE Djerdap. Izdelali smo livna dvigala 180 Mp za železarno Skopje in dobavili smo najtežje strojne dele za livno dvigalo 200 in 500 Mp angleški firmi Adamson-Alliance. V montaži lahko za preizkus premikamo dele težke 100 Mp, kar je doslej redko prišlo v poštev. Tudi glede razpetin ni omejitev; izdelali smo največje razpetine 32 m, a tudi za največje razpetine do 80 m in še čez praktično ni omejitev, ker so naše montažne hale izredno dolge.

Pri izdelavi težkih odlitkov iz specialnih jeklenih litin, kakor tudi pri izdelavi največjih zvarjencev imamo to prednost, da

Slika 4:

Mostno dvigalo z enonosilnim mostom 10/10 Mp, s polipnim grabalom za staro železo in z magnetom za staro železo za železarno Ravne. Dvigalo spada v razred najtežjih specialnih dvigal za železarne. Obratovalo za vožnjo mostu je na enonosilnih dvigalih nameščeno v notranjosti mostu.

ima Litostroj svojo livarno in varilnico z največjimi kapacitetami. Na ta način lahko Litostroj racionalno, brez vmesnih transportov na velike razdalje, k čemur je prisiljeno prenekatere tuje

podjetje, ter v najkrajših dobavnih rokih konkurira za kateri koli tak objekt na svetu.

Opomba uredništva: V prejšnji številki je treba zamenjati podpis pod slikama 1 in 2.

Predlog o nagrajevanju kvalitete

Podjetje ima zaradi nekvalitetnega dela — izmeta letno približno 500 milijonov stroškov z dodelavo in popolnim nadomestilom, kar zajemamo pod vrsto stroška 94: »riziko proizvodnje« v režijskem planu. S takim izvenplanskim delom nastajajo nevidentirani stroški podjetja zaradi dodatnih obremenitev strojnih kapacitet in s tem povezanim preokračanjem terminskih rokov. Vedno ostrejša konkurenca na tržiščih, posebno v dobavnih rokih in kvaliteti izdelkov, nas sili, da o tem malo več razmislimo in skušamo te slabosti kar se le da odpraviti. Zainteresirali pa bomo za ta problem prizadete delavce in organizatorje le, če jih bomo za kvalitetno delo tudi stimulirali.

Sredstva za stimulacijo lahko črpamo iz planiranih stroškov za riziko proizvodnje. Ti stroški so bili doslej takorekoč konstantni in zato že predkalkulirani v režiji proizvodnje. Lastna cena izdelka se torej ne spremeni, temveč le struktura stroškov. Višina stimulacije naj bo odvisna od obsega odgovornosti in neposrednega vpliva na kvaliteto izdelave in razpoložljivih sredstev. Stimulacija in odgovornost za kvaliteto naj bosta recipročna glede višine povračila v primeru škode, ki se naj povrne 100%, vendar v višini mesečnega stimulativnega dodatka. Povzročitelja škode je potrebno vselej nedvoumno ugotoviti! Na primer, če bi bil ta dodatek za kvaliteto, imenujmo ga DK 3.000 din mesečno, povzročena škoda pa bi znašala 5.000 din, bi prizadeti izgubil ta dodatek za 2 meseca, iz svojih ostalih osebnih dohodkov pa bi povrnil vso škodo, da bi bil odtegljaj v prvem mesecu 3.000 din, v drugem pa 2.000 din. S tem bi bil v resnici prizadet z zmanjšanjem OD za 11.000 din, ker bi izgubil 2 dodatka po 3.000 din in bi plačal še škodo.

Ta stimulacija in odgovornost pa se prenašata navzgor po hierarhični lestvici, saj mora biti neposredno predpostavljene prav tako odgovoren za kvalitetno delo, če se kvaliteta pri njegovih podrejenih dosega, naj bo tudi on primerno stimuliran, pri škodah pa alikvotno soudeležen pri plačilu. To bi vzbudilo vsestranski interes za doseganje kvalitete. V idealnem primeru, če sploh ne bi prišlo v vsem letu do izmeta ali zmanjšanja kvalitete, bi to pomenilo samo za enote FI

(finalnih izdelkov) povečanje bruto osebnih dohodkov za 60 milijonov v letu. Doslej so delavci plačevali le povzročeno škodo, čeprav največkrat samo simbolično, vtem ko za kvalitetno delo posebnega priznanja ni bilo, če izvajamo avtokontrolorje.

Brezizmetne proizvodnje ni mogoče doseči. Želimo pa se čimbolj približati temu cilju. Stroški izdelav in izmeta, skupaj z izplačili za kvaliteto po tem predlogu, ne smejo presežati planiranih stroškov za riziko pri stoodstotnem izpolnjevanju plana proizvodnje. Tak obračun zahteva:

1. Nedvoumne in dovolj precizne norme pri določanju kvalitete izdelka, da bi dosegli enako očno istega izdelka pri različnih kontrolorjih.

2. Nesporo ugotavljanje povzročitelja in višine nastale škode.

3. Zanesljivo in ažurno evidenco, ki ne sme povzročiti bistvenih dodatnih stroškov, temveč se mora ustvariti v okvirih že obstoječe evidence v proizvodnji.

4. Tehnika obračuna mora zagotavljati recipročnost glede na trajanje posamezne operacije — obdelave (pri kratkih drobnih operacijah je možnost izmeta pogostejša, škoda manjša, pri daljših operacijah možnost izmeta majhna, škoda, če nastane, pa velika).

5. Pravilniki o delitvi OD in čistega dohodka morajo dobiti ustrezna določila, ki bi omogočala tako obračunavanje, če bi DS podjetja potrdil tak pravilnik o nagrajevanju za kvaliteto dela; tak pravilnik bo treba pripraviti.

Po razpoložljivih sredstvih bi mogli postaviti DK za delavca, ki dela po normi, 3.000 Sdin, za delovodjo 5.000, za gl. delovodjo 8.000, za obratovodjo 13.000, za šefa obrata 21.000 in za šefa PE 34.000. Pri doseganju 95 odstotkov povprečne kvalitete, če izmeta ni bilo, dobijo vsi DK v celoti. Če kvaliteta, izračunana za posameznega upravičenca, ne dosega 95 odstotkov, izgubi DK v celoti. Če pa je nastala škoda zaradi izmeta, to škodo solidarno povrnejo vsi prizadeti v celoti.

N. pr. Neki delavec je v mesecu delal na različnih operacijah in dosegel tele kvalitete brez izmeta:

32 ur 80 odstotkov,
78 ur 90 odstotkov,
74 ur 100 odstotkov, povprečni doseg kvalitete bo

$$\frac{32 \times 80 + 78 \times 90 + 74 \times 100}{184} = 92\%$$

Ta delavec izgubi DK v celoti. Če bi pa povzročil še škodo, bi jo moral povrniti v celoti, kadar ni večja od 12 DK. Če škoda presega 12 DK, t. j. 36.000 din, odplačajo razliko njegovi nadrejeni po posebni lestvici. Delovodja izgubi DK v celoti, če ga izgubi 20 odstotkov ali več od njegovih podrejenih delavcev; če manj, pa alikvotni del, n. pr. če je izgubilo DK 12 odstotkov podrejenih, potem bo znašal DK

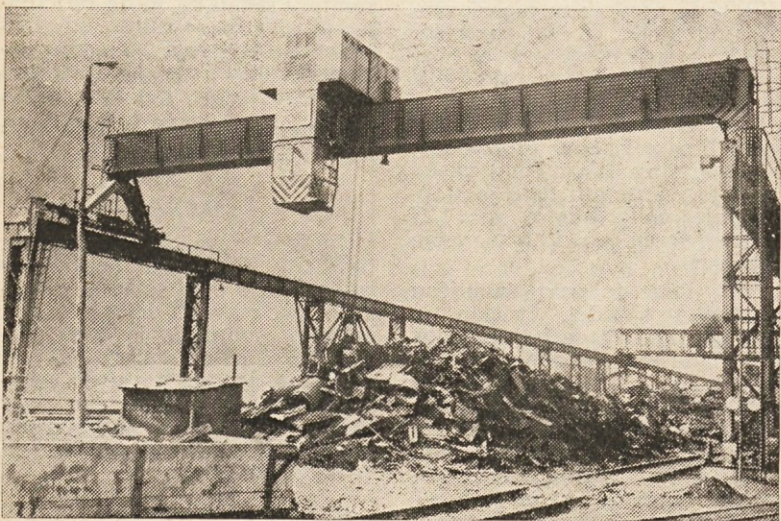
$$\frac{12}{20} \times 5.000 = 3.000 \text{ din};$$

če pa je nastala škoda zaradi izmeta ali dodelave, ki je niso dolžni kriti po opisanem postopku podrejeni, izgubi DK v celoti in solidarno poravnava preostali del škode, če ne presega njegovih 12 DK; če pa presega, izgubi glavni delovodja DK v celoti in poravnava tudi nastalo škodo do svojih 12 DK itd.

Za vse nadrejene velja, da izgubi vsako izmed njih DK v celoti, če ga izgubi 20 odstotkov njegovih neposredno podrejenih; tedaj vsi poravnajo škodo solidarno po rastočem obsegu, kot je opisano.

Na tak način bi mogoče zainteresirali prizadete in zbudili pri vseh večje prizadevanje za doseganje kvalitete in zmanjševanje izmeta. Predlog ni popoln, daje mo pa ga v razpravo.

J. K.

Slika 3:

Portalno dvigalo s polipom 1,5 m³ za staro železo iz razreda dvigal za razsutí tovor na skladišču starega železa v železarni Jesenice. Dvigalo je iz enega samega nosilca, v katerem je nameščeno obratovalo za vožnjo mostu in elektro opreme.

Inž. Janez Stražišar

Razvoj cementne industrije in naše vključevanje vanj

Podajamo kratek pregled razvoja cementarn v Sloveniji. Nakazane so tendence razvoja v industriji cementa, ki teži za vse večjimi kapacitetami strojev, kar postavlja pred izdelovalca strojne opreme vse bolj zahtevne naloge. Tako seve tudi nam.

Poraba cementa v Evropi in drugod je v stalnem porastu, kar vidimo tudi iz sledečega podatka, ki kaže svetovno letno proizvodnjo portland cementa.

1961	340 milijonov Mp
1962	358 milijonov Mp
1963	373 milijonov Mp
1964	410 milijonov Mp

V naši državi je bilo vsa vojna leta občutno pomanjkanje te za gradbeništvo tako važne surovine, čeprav je večina cementarn občutno razširila svoj strojni park. Potrebe so vse večje in večje, tako po količini kot po kvaliteti cementa. Kljub temu smo po porabi cementa na prebivalca še zmeraj na zadnjem mestu v tabeli evropskih držav.

Jugoslovanske cementarne so od 1. 1. do 30. 9. 1966 proizvedle 2.384.946 Mp cementa, kar je le 3 odstotke več kot v istem razdobju leta 1965. Do konca meseca septembra smo lansko leto uvozili 393.947 Mp cementa iz Bolgarije, Češke in Romunije. Uvoz cementa je bil za 21 odstotkov večji kot v istem obdobju leta 1965, pri tem pa imamo surovin za proizvodnjo cementa doma na pretek. Iz tega sledi, da bo treba kapacitete domače cementne industrije občutno povečati, saj bo le tako lahko krila tekoče potrebe, ki postajajo iz leta v leto večje; razen tega pa so še precejšnje možnosti za izvoz cementa.

Za nas so seveda zanimivi predvsem stroji za opremo cementarn; teh pa bo treba narediti še precej.

Če se ozremo na našo ožjo domovino Slovenijo in pogledamo, kako je potekala razvojna pot proizvodnje cementa, ugotovimo tole:

V 19. stoletju so po dosegljivih podatkih obratovali v Sloveniji tele cementarne:

Alojz Prashinger v Kamniku, Franz Sarteri v Zidanem mostu, Blaž Schnabl v Kamniku, Otto Widhau v Laškem (Marijagrac), Tovarna cementa v Trbovljah, Cementarna Colon v Kamniku, Amar in Hartman v Dovju — Mojstrani.

Danes proizvajata cement v Sloveniji je Cementarna Anhovo in Cementarna Trbovlje z obratom v Zidanem mostu.

Razvoj cementarne Anhovo je potekal takole:

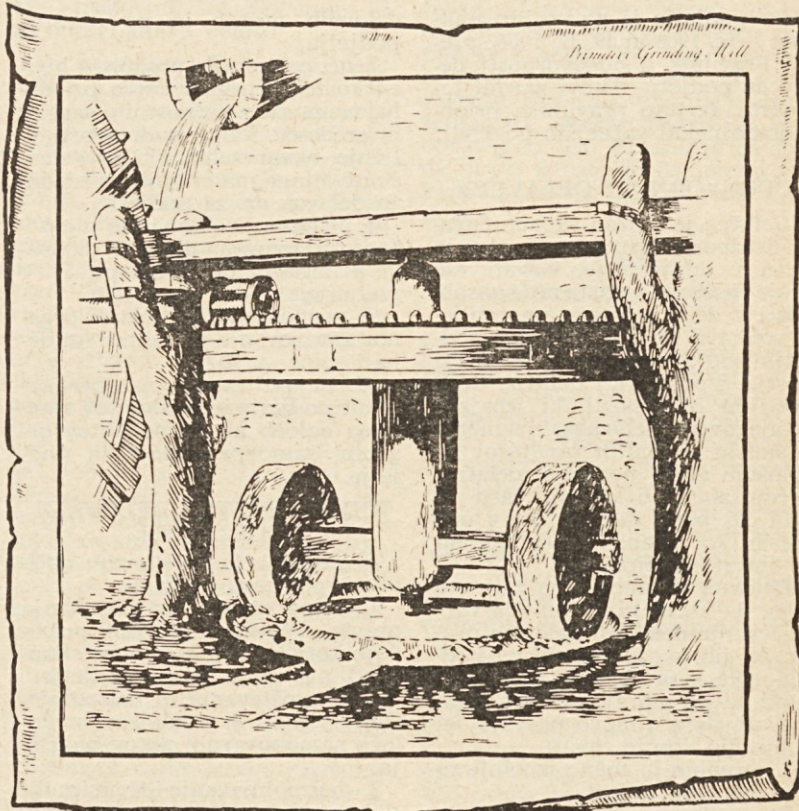
Italijanski podjetnik ing. Stock, ki je bil tudi lastnik dalmatinskih in istrskih cementarn, je leta 1921 zgradil v Anhovem obrat s 16 »Dietzsch« pečmi s skupno kapaciteto 160 Mp klinkerja na dan, potem še 4 mline tipa »Leonard«, s skupno kapaciteto po 4 Mp na uro. Prigradili so tudi obrat za proizvodnjo azbest cementnih plošč. »Dietzsch« peči so terjale pri obratovanju v glavnem ročno delo. Klinker so od peči z vagončki odvažali do drobilnikov, kar je bilo izredno naporno. Kasneje so »Dietzsch« peči zamenjali z »Grueber« pečmi, ki so bile že delno avtomatizirane, in vgradili nove mline.

Po drugi svetovni vojni pa je nastopilo obdobje razširitve cementarne z vgraditvijo nove moderne rotacijske peči firme »Smidth« iz Danske, ki dela po suhem postopku. Firma Smidth je dobavila tudi peči pripadajoče objekte za proizvodnjo cementa, razen objektov mlinice cementa in mlinice surovin, ki ju je kompletno izdelal in zmontiral »Litostroj«. Prav tako je rekonstruiran in razširjen obrat azbest cementnih izdelkov.

Trboveljska cementarna je nastala kot stranski obrat »Trboveljske premogokopne družbe«.

Jeseni leta 1875 je »Trboveljska premogokopna družba« zaradi možnosti ugodnega plasmaja cementa in obilice cementnega laporja pa ceninih, manj vrednih premogovnih vrst, pričela graditi ob bregu Trboveljske cementarno, v kateri so najprej proizvajali roman cement, kasneje pa tudi portland cement. Leta 1890 je bila skupna proizvodnja Trboveljske cementarne 6060 Mp na leto. Zanimivo je, da so tedaj cement prevažali v lesenih sodih, ki so jih sami izdelovali. Zaradi primitivnih naprav je bilo zaposlenih v cementarni 700 delavcev. Druga zanimivost tedanje cementarne pa je bila, da so cement tudi izvažali, saj so ga leta 1880 prodali celo v Indijo.

Cementarna je leta 1896 dobila prvo jaskasto peč in začela je proizvajati le portland cement. Leta 1908 so montirali tudi prvo rotacijsko peč, ki je bila istočasno prva rotacijska peč na Balkanu. Rotacijsko peč je izdelala firma »Smidth« iz Danske in je imela zmogljivost 60 Mp klinkerja na dan. Drugo rotacijsko peč iste zmogljivosti so postavili leta 1925, tretjo pa leta 1929 skupaj z mlinom cementa. Proizvodnja klinkerja je znašala 170 Mp na dan.

Sl. 1 Primitivna priprava za mletje (foto kopija)

Tedaj so nabavili tudi stroj za polnjenje cementa v papirnate vreče, ki so tako nadomestile lesene sode in vreče iz jute.

Konkurenca je bila iz dneva v dan večja, zato se je »Trboveljska premogokopna družba« odločila za povečanje in modernizacijo cementarne. Leta 1939 je začela obratovati nova rotacijska peč dnevne kapacitete 170 Mp klinkerja, ki jo je izdelala firma »Krup«, ta je izdelala tudi pripadajoče objekte za mokri postopek proizvodnje cementa.

Po drugi svetovni vojni sprva ni bilo mogoče povečati kapacitet cementarne, tako da je cementarna Trbovlje šele leta 1962 dobila od firme Smidth, Danska

novi moderno rotacijsko peč dnevne kapacitete 300 Mp ter pripadajoče objekte za mokri postopek proizvodnje cementa. Pri tej novogradnji je sodelovalo tudi podjetje Litostroj, ki je dobavilo leta 1961 kompletno mlinico cementa kapacitete 20 Mp na uro, ter leta 1963 kompletno mlinico cementa kapacitete 40 Mp na uro.

Cementarna Trbovlje proizvaja danes letno 200.000 Mp cementa, pri čemer pa je rotacijska peč kapacitete 160 Mp na dan že stara in postaja nerentabilna. Po srednjeročnem planu je predvidena v cementarni postavitve novega objekta kapacitete 1.000 Mp na dan.

(Nadaljevanje prihodnjič)

Na 25. redni seji dne 19. 1. 1967 je UO sklenil tole:

— Na obrazložen predlog pristojne strokovne službe, a iz utemeljenih razlogov po zadevnih poročilih, je sklenil predlagati DSP:

a) prenos zemljišč, s katerimi je doslej razpolagalo podjetje, na pristojno upravno ali pravno telo Skupščine Ljubljana-Siška po ceni Sdin 200 za površinski meter, kakor je to potrebno za določitev posamične uporabne pravice pri gradnji garaž, ko gre za člane te delovne skupnosti ali imetnike stanovanjske pravice v stavbah v okvirih stanovanjske graditve podjetju;

b) zmanjšanje koeficienta revalorizacije za skupino sredstev »stavbe« za 20 odstotkov skladno z izračunom po pooblastilu na podlagi zakona o koeficientih in osnovi za revalorizacijo sredstev delovnih organizacij (Ur. list SF republike Jugoslavije št. 47-66);

— Vzel je na znanje pripombe in dopolnilne predloge Obratne ambulate Litostroj k spremembam in dopolnitvam statuta podjetja ter sklenil, da jih s svojo potrdilno oceno posreduje DSP, brž ko bo zaključena splošna obravnava sprememb in dopolnitev statuta z drugimi morebitnimi pripombami ali predlogi vred.

— Glede na predlog kadrovske službe za določitev nekaterih ugodnosti slušateljcem Višje šole za organizacijo dela je UOP po izčrpi obravnavi sklenil naj komisija DSP za izobraževanje sproži postopek za ustrezno spremembo pravilnika o kreditiranju izobraževanja ali za primerno uporabo pravilnika o štipendijah skladno z načeli poudarjenimi v že uveljavljeni pogodbi z OCL, tako da se omogoči izredno izobraževanje članov te delovne skupnosti pod enakimi pogoji in na enak način, ki bo zagotovil objektivnost iz-

bire in utemeljenost vsake ugodnosti.

— Iz utemeljenih socialnih razlogov, kakor so bili natančneje obravnavani na seji, je UOP sklenil delno omiliti sklep 20. redne seje z dne 18. in 22. 11. 1966 v tem smislu, da kadrovska služba prek oddelka za družbeni standard stanovanjske enote uredi bodoče plačevanje najemnine družin Sava Krstiča in Ludvika Drnikoviča podobno, kot velja za druge stanovalce v isti baraki.

— UOP se je strinjal s predlogom kadrovske službe za ureditev stanovanjskega vprašanja Minke Premc z vselitvijo v barako in hkrati sklone, da bo znova obravnaval rezervacijo stanovanj v bodočem stanovanjskem bloku za utemeljene potrebe borcev, brž ko bo zadevna gradnja zrela za odločitev, pri čemer bo izbira interesentov opravljena z uporabo priporočila DSP št. 74 z dne 3. 2. 1966.

— UOP je vzel na znanje sporočilo sindikalne podružnice, da bo februarja in marca letos organizirana kvodajalska akcija med člani naše delovne skupnosti.

— Glede na zapisnik komisije za tehnične izpolnitve in koristne predloge, z dne 10. 1. 1967, o ponudnih izumih in patentih Ivana Kogovška in Ludvika Šarfa je UOP soglašal z uvedbo zadnjega postopka in z dosedanjimi ukrepi zadevne komisije.

— UOP se je strinjal s predlogom PPB za formiranje poslovalnice DT v izvoznem oddelku in sklenil, naj se opravi razpis oziroma javna obravnava za delovno mesto šefa poslovalnice in delovno mesto komercialista II, pri čemer bo DSP odločal o razvrstit-

vi v okviru generalne sistematizacije delovnih mest podjetja za 1967. leto

— Na obrazložen predlog FRS glede »ruskih turbin« je UOP sklenil tole:

Takoj je treba pozvati Jugoslovansko investicijsko banko v Beogradu prek Splošne gospodarske banke v Ljubljani, ki jo pravno veljavno zastopa, naj v 14 dneh sestavi komisijo, ki naj dokončno likvidira obstoječi problem kreditnih razmerij za te turbine, tako da zadevni kredit Litostroja stornira in obremeni za te stroške banko v Beogradu ali kakorkoli drugače razbremenijo Litostroj zadevnega finančnega bremena. Zavezana banka naj povrne Litostroju vse stroške, ki jih je utrpel glede na zadevni kredit Sdin 55 milijonov. Nepridajno turbine naj se odpišejo oziroma razvednotijo, nakar jih banka kot nosilec posla proda Litostroju za staro železo po tržni ceni. Po preteku roka za sestavo oziroma sklicanje komisije, kot ji je treba predlagati, naj se naši zahtevki nasproti posojilodajalcu JIB v Beogradu ali njegovemu zastopniku Splošni gospodarski banki v Ljubljani uveljavijo s tožbo pri Višjem gospodarskem sodišču v Ljubljani, če bi posojilodajalec pravočasno ne ukrepal po predlogu.

— Ugovor in zahtevek TPD za popravek analitskih stopenj kalkulantov v tej enoti na podlagi sklepa DSP št. 6-67 o nadaljnji izvedbi in reviziji AODM je odstopil v reševanje samoupravnemu telesu, kot bo imenovano po predlogu 23. redne seje UOP z dne 22. 12. 1966. in sklepu 14. redne seje DSP z dne 29. 12. 1966, ker

SKLEPI UPRAVNEGA ODBORA

gre za načelno zadevo in določitev v postopku za revizijo AODM.

— Glede na zakon o spremembah in dopolnitvah temeljnega zakona o graditvi investicijskih objektov je UOP sklenil opozoriti upravo podjetja in pristojne strokovne službe na spremenjeni 40. člen temeljnega zakona, po katerem mora podjetje v svojem pravilniku določiti strokovno izobrazbo in prakso tistih, ki delajo posamezno vrsto investicijske tehnične dokumentacije. Takšen pravilnik mora biti sprejet najpozneje do 30. 6. 1967, ko bo prenehala uporaba dosedanjega zveznega pravilnika o tem. K sestavljanju bodočega pravilnika je treba pritegniti vodstva projektivne in konstrukcijske oziroma montaže, kakor tudi organizacijsko službo, sekretariat (splošni sektor) in kadrovske službe. Priprave za pravilnik naj koordinira tehnični direktor prek CTB kot nasilca naloge. Postopek za sprejetje pravilnika z lastnostjo splošnega akta naj se izvede na način, ki je potreben za sistematizacijo delovnih mest in izvedbo AODM.

— Na podlagi zakona o spremembah in dopolnitvah temeljnega zakona o zdravstvenem zavarovanju, a glede na bodoči sklep Skupščine komunalne skupnosti socialnega zavarovanja o prispevku zavarovanih oseb k stroškom pri uporabi posameznih oblik zdravstvenih storitev, za katerega se predvideva, da bo predpisal med drugim tudi udeležbo zavarovancev pri stroških prevoza z reševalnimi vozili (razen v izrečno izključenih primerih), je UOP sklenil opozoriti upravo podjetja, naj prek sekretariata (splošni sektor) ob sodelovanju Obratne ambulate in sindikalne orga-

nizacije v imenu zavarovancev ter HTV oddelka (CTB) in kadrovske službe odredi pravočasno pripravo splošnega akta o uporabi rešilnega avtomobila podjetja za primere bodoče participacije zavarovancev. Pri tem je poglavito, da se sedanji pravilnik ustrezno prilagodi spremenjenim pogojem in prepreči pravna nesigurnost, če bi prilagoditev ne bila pravočasno opravljena. Vendar naj se upoštevajo posebnosti nujne pomoči zaposlenim med delom, kot bo to najbolj smotno.

— Z ozirom na spremenjeni 76. člen temeljnega zakona o delovnih razmerjih in spremembo 70. člena temeljnega zakona o zdravstvenem zavarovanju glede na porodniški dopust in nadomestilo osebnega dohodka med takim dopustom je bil UOP mnenja, da je treba čimprej pripraviti ustrezno prilagoditev obstoječih splošnih aktov ali po potrebi ustrezen splošni akt, s katerim bo DSP določil pogoje in trajanje porodniškega dopusta v podjetju in njegovih enotah ter pogoje in višino nadomestila, če bo dopust za nosečnost in porod trajal dlje, kot se upošteva za nadomestilo na račun sklada zdravstvenega zavarovanja.

— Na podlagi spremenjenega 60. in 61. oziroma 126. člena temeljnega zakona o zdravstvenem zavarovanju o višini nadomestila za prvih trideset dni zadržanosti od dela in o njegovem uveljavljanju na račun sredstev delovne organizacije je UOP sklenil opozoriti upravo podjetja na čimprejšnje priprave za ustrezni splošni akt ali nadomestitev sedanjega samoupravnega akta DSP št. 289-66 o nadomestilu osebnega dohodka za prve tri dni zadržanosti od dela, tako da bo novi splošni akt pravočasno sprejet in uveljavljen najpozneje s 1. 3. 1967, kakor terja sam zakon.

Pravilnik o odgovornosti delavcev v TZL

DS podjetja je na svojih sejah dne 7. 12. 1966 in 29. 12. 1966 sprejel Pravilnik o odgovornosti delavcev podjetja Titovi zavodi Litostroj. Iz tega pravilnika priobčujemo nekaj važnejših poglavij:

ODGOVORNOST DELAVCEV

Delavec je dolžan skrbno čuvati družbeno lastnino, ki mu je dana v upravljanje, vlagati vse svoje osebne strokovne sposobnosti v delo, smotrno uporabljati sredstva za delo, delati v podjetju pod svojo osebno odgovornostjo, izpolnjevati delovne dolžnosti in obveznosti, ki izhajajo iz njegovega delovnega razmerja v smislu zakonitih predpisov in splošnih aktov podjetja; delati v predpisanem delovnem času in tudi čez polni delovni čas v primerih, ko je določeno v zakonu in statutu podjetja.

Delovna skupnost ima zato naloge, da skrbi in zagotavlja ureničevanje delovnih nalog in pravic, ki jih imajo delavci na podlagi dela, in predpisuje tudi dolžnosti, ki jih morajo delavci izpolnjevati, da z njihovo pravilno izpolnitvijo doseže zlasti:

1. pravilno in točno izpolnjevanje delovnih nalog,
2. pravilno uporabo in ravnanje z družbeno lastnino, ki je dana v upravljanje delovni skupnosti,
3. pravilno in smotrno izrabo delovnega časa,
4. utrjevanje pravih socialističnih odnosov do dela,
5. razvijanje in utrjevanje pravih odnosov med delavci,
6. poglobljanje in utrjevanje zavesti samoupravljanja v tej delovni skupnosti in odgovornosti vseh članov za gospodarsko izkoriščanje družbenih sredstev.

Vsak član delovne skupnosti je zato dolžan:

1. da varuje družbeno lastnino,
2. da vlaga v njemu odrejeno delo vse svoje strokovne in delovne sposobnosti,
3. da smotrno uporablja vsa delovna sredstva,
4. da osebno in ob svoji odgovornosti opravlja svoje delo in izpolnjuje delovne dolžnosti, ki izvirajo zanj iz delovnega razmerja,
5. da je točno na delovnem mestu in dela v predpisanem delovnem času,
6. da dela tudi preko polnega delovnega časa, na dan tedenskega počitka oz. na dan državnega praznika, če je tako delo odrejeno v smislu zakonitih predpisov in določil splošnih aktov podjetja,
7. da ima pravičen in tovariški odnos do sodelavcev,
8. da ne zapušča svojega delovnega mesta brez utemeljenega razloga in dovoljenja,
9. da nudi sodelavcem pomoč pri delu, zlasti pri uvajanju v delo, pri strokovnem usposabljanju, pri zdravstvenem in tehničnem varstvu in v drugih primerih, ko je tako medsebojno sodelovanje nujno potrebno in koristno za delavca in za podjetje.

KRŠITVE DELOVNIH DOLŽNOSTI

Glede na različne vrste stopnje delovnih dolžnosti, ki jih stori delavec na svojem delovnem mestu ali v zvezi z delom, ločimo lažje kršitve delovnih dolžnosti in hujše kršitve delovnih dolžnosti.

Lažje kršitve delovnih dolžnosti so:

1. neredno in nepravilno izpolnjevanje delovnih dolžnosti in delovne obveznosti ali neizpolnitev delovne dolžnosti, če taka nima hujših posledic za podjetje,
2. neupravičeno zapuščanje delovnega mesta in zasebni razgovori na delovnih mestih,
3. zamujanje na delo in neupravičeni predčasni odhod z delovnega mesta oz. podjetja,
4. neupravičeni izostanek z dela do 2 dni,
5. samovoljna zamenjava delovnega mesta ali delovne izmene,
6. nepravilni odnos do sodelavcev in povzročanja preprirov na

delovnih mestih in po obratih podjetja,

7. neupoštevanje predpisov higiensko-tehničnega varstva pri delu, neuporaba varnostnih naprav in sredstev, kakor tudi neprijavljanje okvar tehničnih sredstev, če to nima materialnih posledic za delavca oz. za podjetje,

8. prinašanje alkoholnih pijač v podjetje, oziroma dovoliti, da drugi prinašajo alkoholne pijače v podjetje,

9. neupoštevanje navodil organov zavarovanja pri njihovem delu,

10. neupoštevanje nalogov organov podjetja in odklonitev sprejema odločb in drugih aktov organov samoupravljanja in podjetja.

HUJŠE KRŠITVE DELOVNIH DOLŽNOSTI

a) hujše kršitve delovnih dolžnosti splošnega značaja

1. nepripravljenost in odrekanje pravic delavcem, ki jim pripadajo kot članom te delovne skupnosti pri upravljanju podjetja,

2. neupoštevanje in neizpolnjevanje zakonitih predpisov in določb samoupravnih aktov podjetja,

3. neizpolnjevanje organizacijskih predpisov in drugih tehničnih predpisov in navodil,

4. ponarejanje listin in dajanje nepravilnih podatkov, ki utegnejo vplivati na nepravilno in nezakonito stopanje delavcev v delovno razmerje in prenehanje dela delavcem,

5. ponarejanje listin za uveljavljanje pravic iz naslova zdravstvenega in soc. varstva,

6. ponarejanje listin in drugih finančnih listin v zvezi z delovnim mestom in delom delavca,

7. zloraba uradnega položaja ali prekoračenje danega pooblastila,

8. prihod na delo v vinjenem stanju in vinjenost med delom, ter dajanje alkoholnih pijač sodelavcem na delovnem mestu,

9. neopravičen izostanek z dela, ki traja brez presledka tri delovne dni oziroma v presledkih do največ 5 delovnih dni,

10. nepravilno in netočno poslovanje z drugimi podjetji,

11. izdaja poslovne tajnosti v smislu določil statuta podjetja in ostalih zakonitih predpisov, ki določajo in utemeljujejo obstoj kršitev poslovne tajnosti,

12. povzročanje nereda ali pretepa v podjetju na delovnem mestu, v ostalih prostorih podjetja in tudi v Delavski restavraciji, zaradi česar se zavlačuje delo oz. ustvarja nepravilno stanje med sodelavci,

13. oviranje sodelavcev pri delu, zlasti pri skupinskem delu in tam, kjer so posamezne faze dela odvisne od medsebojnega sodelovanja,

14. kršitev predpisov, ki urejajo pravilno medsebojno delovanje proizvodnih enot, sektorjev in strokovne službe, odnosno vsega podjetja,

15. pogosti neupravičeni izostanki z dela,

16. ponarejanje in nepravilno žigovanje kartic za redno delo in delo polnega delovnega časa za osebe oz. žigovanje kartic za sodelavca,

18. kršitev predpisov o požarnovarnostni zaščiti in neredno obiskovanje obveznih vaj predvojaške vzgoje in gasilske službe ter civilne zaščite,

19. neprijavljanje kršitve delovnih dolžnosti,

20. zaradi samovoljne zapustitve dela več kot 5 dni.

b) hujše kršitve delovnih dolžnosti z materialnimi posledicami za podjetje

21. vsako dejanje, ki ovira in onemogoča pravilno delovanje podjetja, kar ima škodljive posledice za podjetje ter vsaka druga malomarnost pri delu, ki povzroča zavlačenje ali zastoj dela in je zaradi tega podjetje materialno oškodovano,

22. povzročitev premoženjske škode podjetju, drugim delovnim organizacijam z malomarnim, nepravilnim in nevestnim izpolnjevanjem delovnih dolžnosti ter ne-

pravilnosti pri izpolnitvi proizvodnega plana podjetja in rednega poslovanja podjetja.

23. povzročitev prekomernega in nepotrebnega izmečka, nepravilna izdelava proizvodov podjetja,

24. sprejemanje daril in drugih ugodnosti v zvezi z delom podjetja in na škodo podjetja,

25. nepravilna in neekonomična uporaba sredstev podjetja in to osnovnih in obratnih sredstev ter drugih sredstev, ki so dana podjetju v upravljanje kot družbena lastnina,

26. neupravičena uporaba denarja, vrednostnih papirjev ali drugih finančnih listin, ki so delavcu zaupane na njegovem delovnem mestu ali v zvezi z njegovim delom, v svojo korist ali v korist drugega,

27. neupravičena uporaba ali drugačna protipravna prisvojitve materiala izdelkov in drugih predmetov, ki so družbena lastnina, ali storitev takega dejanja tudi na škodo sodelavcev na delovnem mestu v svojo ali tujo korist,

28. oškodovanje podjetja s sklepanjem neugodnih pogodb ali poslov, ki povzročijo materialno škodo podjetju oziroma dajanje nasvetov, ki imajo za posledico sklepanje take nepravilne in škodljive pogodbe za podjetje.

c) hujše kršitve medsebojnih tovariških odnosov:

29. nedostojno in netovariško obnašanje ter medsebojno zmerjanje in pretepanje, zlasti nepravilno obnašanje do oseb ženskega spola in do mladine,

30. nepravilno in nedostojno obnašanje izven delovnega mesta v ostalih obratih podjetja, fizično medsebojno obračunavanje, ki ima za posledico lažje in težje telesne poškodbe,

31. netočno in zlonamerne prijave z namenom, da se ustvari nered v podjetju in škoda podjetju.

d) hujše kršitve predpisov varnosti pri delu:

32. opustitev ukrepov ali nezadostno ukrepanje za zaščito in varnost delavcev na delovnem mestu, za zaščito strojev in naprav in materiala, ter opustitev prijave za popravilo takih okvar na strojih, varstvenih napravah in ostalih sredstvih, ki so nevarna za življenje in zdravje delavcev,

33. opustitev pravilnega uvajanja na delo novodošlih delavcev in pouk vajencev z ozirom na izvajanje varstvenih predpisov,

34. neupoštevanje predpisov higiensko-tehničnega varstva pri delu, zlasti neuporaba zaščitnih sredstev oziroma njihova nepravilna uporaba, ki so lahko vzrok materialnim posledicam za delavca oz. za podjetje,

35. ravnanje proti predpisom o preprečevanju in odvrnitvi požara, eksplozije in kratkega stika, kar vse povzroča materialno škodo podjetju,

36. kršitve določil predpisov zdravstvenega zavarovanja in soc. zavarovanja posebno še glede odredb obratnega zdravstva v zvezi z izkoriščanjem bolniške pomoči, odsotnosti z dela in kontrolnih pregledov ter izkoriščanja bolniškega dopusta za svoje zasebno delo, kar vse zavlačuje pravočasno ozdravljenje.

e) hujše kršitve notranjega reda v podjetju:

37. kršitve notranjega reda podjetja in ostalih poslovnih enot podjetja, da si na nepravilen način pridobijo podatke glede poslovanja podjetja,

38. prestop ograde podjetja na nedovoljenih mestih,

39. neupoštevanje sklepov in drugih predpisov organov delavskega samoupravljanja in organov podjetja in pristojnih oseb v podjetju v zvezi z delom in rednim poslovanjem podjetja,

40. kršitve pravic in dolžnosti v zvezi z delom organov samoupravljanja.

Za hujšo kršitev delovne dolžnosti v smislu čl. 13 točka 20 tega pravilnika se šteje tudi primer, če delavec samovoljno preneha delati v tej delovni organizaciji, pri čemer je samovoljnost podana.

a) če delavec sporoči delovni skupnosti oziroma njenim organom, da je prenehal delati in ne ostane na delu še toliko časa, kolikor je določeno za primer prenehanja dela v tej delovni organizaciji,

b) če delavec preneha delati, ne da bi upošteval pogoje in način za prenehanje dela v tej delovni organizaciji, oz. če neupravičeno izostane z dela in se ne vrne na delo v naslednjih petih delovnih dneh.

Kot hujše kršitve delovne dolžnosti, ki se štejejo v podjetju kot posebno nevarne in za katere sme izreči pristojni organ praviloma ukrep izključitve iz delovne organizacije, so naslednje:

1. huda kršitev delovne dolžnosti, ki povzroča zavlačenje ali zastoj poslovanja podjetja in huda zloraba delovnega položaja z večjimi materialnimi posledicami za podjetje,

2. kršitev delovne dolžnosti, ki ima za posledico večjo škodo za podjetje, zlasti povzročitev premoženjske škode podjetju, ki nastane z nepravilno uporabo sredstev podjetja itd.

3. povzročitev večje premoženjske škode podjetju z neupravičeno uporabo denarja, vrednostnih papirjev in protipravna prisvojitve sredstev, ki so družbena lastnina, v svojo korist ali v korist drugega,

4. huda kršitev predpisov varnosti dela, zlasti opustitev ukrepov za zavarovanje življenja in zdravja delavcev na nevarnih delovnih mestih, tako da nastopijo obratne nevarnosti s težkimi telesnimi poškodbami,

5. hude kršitve proti notranji ureditvi podjetja, zlasti ponarejanje listin, sodelovanje ali dajanje podpore pri sabotažnih in ostalih dejanjih, ki pomenijo kaznivno dejanje po kazenskem zakonu,

6. vse hujše kršitve delovnih dolžnosti, ki imajo istočasno posebno uvedbo kazenskega postopka,

7. če gre za ponavljanje hujših kršitev delovnih dolžnosti, za katere so že bili izrečeni ukrepi proti delavcu, pa so ostali brez uspeha,

8. če samovoljno izostane z dela več kot 5 zaporednih delovnih dni.

Ukrepi zaradi kršitve delovne dolžnosti so:

- a) opomin,
- b) javen opomin,
- c) zadnji javen opomin,
- d) izključitev iz delovne skupnosti.

Pri odločanju o vrsti ukrepa zaradi kršitve delovne dolžnosti mora komisija za izrekanje ukrepov oz. DSP, DS PE/S upoštevati tudi določene olajševalne in obtežilne okoliščine.

a) težino kršitve delovne dolžnosti in njene posledice za delovno organizacijo,

b) postopnost pri izrekanju ukrepa z ozirom na to, da se doseže s tako izrečenim ukrepom tudi vzgojni namen izrečenega ukrepa,

c) stopnja odgovornosti delavca, ali je bila kršitev delovne dolžnosti storjena namenoma ali iz velike nepazljivosti, površnosti, malomarnosti itd.

d) okoliščine, v katerih je delavec kršil delovno dolžnost (težke družinske razmere, bolezen itd.),

e) prejšnje delo in vedenje delavca,

f) pomen dejavnosti delavca za delovno organizacijo,

g) ali je že prej kršil delovno dolžnost in izrečeni ukrep ni bil črtan po določenem času,

h) odkritosrčno priznanje delavca in skrb za družino,

i) trdovratno zanikanje že dokazane krivde, prikrivanje dokazov itd.,

j) vedenje delavca po izrečenem ukrepu.

Postopek za ugotovitev kršitve delovne dolžnosti:

1. direktor podjetja

a) za vodilne delavce podjetja,

b) za delavce, ki so hujše kršili delovno dolžnost in so zaposleni v raznih proizvodnih enotah, sektorjih in strokovnih službah in je bila povzročena večja materialna škoda podjetju.

2. pooblaščen oseba — šef proizvodne enote, sektorja oz. strokovne službe po pooblastilu direktorja za delavce določene proizvodne enote, sektorja oz. strokovne službe z ozirom na to, kje je delavec zaposlen,

3. pooblaščen oseba lahko prenese v primeru, če delavec lažje krši delovno dolžnost, da prične postopek tudi obratovodja, delovodja, oz. mojster določenega obrata oz. delavnice,

4. delavski svet podjetja po predlogu upravnega odbora podjetja proti direktorju podjetja.

Novoletna misel — Dinar je edina stvar, pri kateri si niti najmanj ne želimo pocenitve (Prosto po »Politiki«)

TOVARNA šola DOM

Polletni obračun dela v naši poklicni šoli

Ko sprejemajo v teh dneh gospodarske organizacije svoje letne zaključne račune, opravljamo prosvetni delavci polletne obračune šolskega leta. Ugotovitve ob koncu prvega polletja so zelo važne, saj nakazujejo smer za delo v drugi polovici šolskega leta. Marsikaj — čeprav ne vse — se da namreč še izboljšati in popraviti.

Našo poklicno šolo obiskuje danes 283 učencev. Usposablja se za naslednje poklice:

	strojni ključ.	strugarji
1. letnik	44	38
2. letnik	48	26
3. letnik	43	12
	135	76
obratni modelni elektr. mizarji	livarji	skupaj
7	7	28
7	6	2
7	7	1
21	20	31
		283

Iz pregleda je razvidno, da smo na zahtevo podjetja v letošnjem šolskem letu okrepili vpis učencev v 1. letnik predvsem za strgarski in livarski poklic. Pri livarjih 1. letnika so v podatek vključeni tudi 4 učenci, ki jih usposablja za podjetji IMP in Žičnica v Ljubljani, pri modelnih mizarjih pa 2 učenca, ki ju šola pri nas Železarna Store. Vsa ta podjetja plačujejo za učence šolnino po posebni pogodbi. V bodoče želimo tak način usposabljanja kadrov za druga podjetja še bolj razviti, če nam bodo dopuščale kapacitete šolskih prostorov, seveda ne na račun potreb našega podjetja.

UČNI USPEH OB KONCU PRVEGA POLLETJA

Da bi lahko primerjali rezultate šolskega dela in učenja učencev, navajamo učni uspeh ob prvi redovalni konferenci v novembru 1966 in ob koncu prvega polletja sredi januarja 1967.

	Odstotek pozitivno oc. učencev	prva red. konfer.	druga red. konfer. (poll.)
1. letnik	49,5	63,4	
2. letnik	53,1	63,1	
3. letnik	78,1	78,0	
šola	59,0	68,1	

Ob prvi redovalni konferenci je bil učni uspeh najslabši v 1. letniku, a se je do konca prvega polletja precej popravil. Vzrokov za slabši uspeh učencev 1. letnika je več. Navadno povzroča učencem težave že sam prehod iz osnovne šole v poklicno šolo. Bistveno se spremenijo njihovi dnevni red in srečajo se z novimi predmeti. Največjo spremembo pomeni praktično delo, ki je za marsikoga drugačno, kot si ga je predstavljal. Precej učencev se šele med samim poukom zave, da se je tudi v poklicni šoli treba učiti. Težave je imelo še 32 učencev iz drugih republik. Čeprav se ti učenci vpišejo kot enakovredni kandidati, imajo vendar v prvih mesecih pouka težave z jezikom pri vseh predmetih. Tudi v njihovem osnovnošolskem znanju so precejšnje vrzeli. Kriterijev pri pouku zaradi tega nismo zniževali, pač pa smo organizirali za te in druge slabše učence dodatne učne krožke pod vodstvom predavateljev in individualno pomoč boljših součencev. Tako so tudi ti učenci svoj uspeh izboljšali, a pravi rezultat se bodo pokazali šele v drugem polletju.

Najboljši uspeh so dosegli učenci 3. letnika. Pri njih prizadevnost pri učenju ne niha. Ti učenci se zavedajo, da jih čaka čez nekaj mesecev zaključni izpit in da se pri delu v podjetju vse bolj cenijo znanje. Zato pričakujemo, da bodo svoj uspeh še izboljšali.

DELO PROSVETNEGA OSEBJA IN POVEZAVA S STARŠI

Tako predavatelji in učitelji praktičnega pouka kot vzgojitelji v domu IC si prizadevajo, da z raznovrstnimi metodami poučevanja in z vzgojnimi ukrepi razvijajo pri učencih pozitiven odnos do poklica, šole in dela sploh. Marsikomu je treba šele privzgojiti osnovne delovne navade. Zavestna disciplina je nujen pogoj za resno poklicno delo. To ni samo ubogljivost, ampak lastna iniciativnost, usmerjena v izpopolnjevanje sedanjih učnih, a kasneje tudi proizvodnih nalog. Zato je treba učence stalno navajati k vestnosti, doslednosti in natančnosti, od česar je odvisna uspešnost strokovnega usposabljanja.

Pri teh prizadevanjih se oslanjamo tudi na starše, saj je njihova dosedanja vzgoja zapustila

pri učencih najmočnejše sledov. S starši sodelujemo v osebnih stikih, ne le z dopisovanjem. V mesecu novembru smo imeli roditeljski sestanek, ki se ga je udeležilo 80 odstotkov staršev. To je visok odstotek, če pomislimo, da se vpiše v našo šolo največ učencev iz drugih krajev Slovenije in celo iz drugih republik. Na sestanku so si starši ogledali učna mesta svojih sinov v učilnicah in v delavnicah, posebej pa še njihove izdelke pri praktičnem delu. Najzanimivejši so bili pogovori o učenem uspehu vsakega posameznega učenca. Tem pogovorom obvezno prisostvujejo tudi učenci.

Seveda imamo tudi prosvetni delavci pri svojem delu težave. Največja je že skoraj kronično pomanjkanje učbenikov za poklicne šole. Pomagamo si s skripti, ki smo jih za interno uporabo sami sestavili, vsaj za najkriticnejše predmete. Med drugimi težavami bi omenili le še eno; pomanjkanje telovadnice in neurejena igrišča. Redni pouk telesne vzgoje je zaradi tega precej okrnjen, prav tako pa tudi druga zunanja dejavnost učencev. Res da imamo v domu ICL pevski zbor in razne kulturne in športne sekcije in da deluje na šoli tudi šolsko športno društvo, toda za pravi razmah teh dejavnosti nam manjka prostorov. Vzgojna dejavnost zunaj šole pa je zelo pomembna, saj moramo skrbeti ne le za strokovno usposabljanje, temveč tudi za oblikovanje telesno in duševno zdrave osebnosti.

Prav gotovo imamo za delo v drugem polletju še precej »skritih rezerv«. Največja »rezerva« je seve v učencih samih, saj sami s svojo marljivostjo lahko največ prispevajo k boljšemu uspehu.

Hrabroslav Premelj

Novi svet ICL

Dne 27. decembra 1966 so bile v Izobraževalnem centru Litostroja nadomestne volitve v svet izobraževalnega centra. Na teh volitvah je bilo v svet izvoljenih 8 članov namesto tistih, ki jim je potekla dvoletna mandatna doba. Po opravljenih volitvah ima svet izobraževalnega centra naslednji sestav:

1. ing. Marko Celarc — zastopnik podjetja
2. Metod Hrovat — zastopnik podjetja
3. Franc Jager — zastopnik podjetja
4. Lado Krošelj — zastopnik podjetja
5. Alfred Tomažič — zastopnik občinske skupščine Šiška
6. Alojz Novak — zastopnik slušateljev
7. Alojz Metelko — zastopnik učencev poklicne šole
8. Pavla Bolčič — zastopnik kolektiva IC
9. Janez Kunaver — zastopnik kolektiva IC
10. Stane Krpan — zastopnik kolektiva IC
11. Jože Lukanc — zastopnik kolektiva IC
12. Marjan Maček — zastopnik kolektiva IC
13. Rafael Pečirer — zastopnik kolektiva IC
14. Vinko Škerl — zastopnik kolektiva IC
15. Janez Štrumbelj — zastopnik kolektiva IC
16. Pavel Perko — direktor centra po službeni dolžnosti

Za namestnike so bili izvoljeni: Milan Keber — zastopnik kolektiva IC
Štefka Leskovšek — zastopnik kolektiva IC
Franciška Pate — zastopnik kolektiva IC
Franc Svoljšak — zastopnik kolektiva IC
Ladislav Tome — zastopnik kolektiva IC

Na skupni seji starega in novega izvoljenega sveta izobraževalnega centra Litostroj, dne 11. januarja 1967 je bil izvoljen za predsednika sveta tov. Janez Štrumbelj, za njegovega namestnika pa tov. Marjan Maček.

Na isti seji je bil izvoljen tudi nov upravni odbor izobraževalnega centra Litostroj, katerega sestavljajo naslednji člani kolektiva izobraževalnega centra:

1. Rafael Pečirer, 2. Janez Kunaver, 3. Štefka Leskovšek, 4. Vinko Škerl, 5. Ladislav Tome.

Za namestnike pa:

1. Jožica Brajevič, 2. Anton Gartner, 3. Milan Keber, 4. Franc Svoljšak, 5. Vojmir Šerbec.

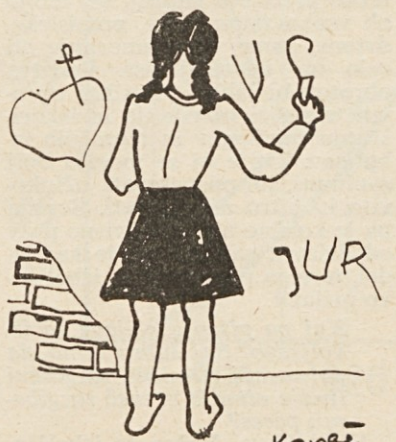
Na prvi seji upravnega odbora, dne 13. januarja 1967 je bil za predsednika upravnega odbora izvoljen tov. Vinko Škerl, za njegovega namestnika pa tov. Rafael Pečirer.

Direktor centra tov. Pavel Perko prisostvuje sejam upravnega odbora po službeni dolžnosti.

Vsem novo izvoljenim članom samoupravnih organov ICL čestitamo in jim želimo kar največ uspehov v njihovem delu.

Obiskali so nas

V petek, 3. februarja je obiskala naš izobraževalni center čilska delegacija, ki so jo sestavljali strokovnjaki sveta pri predsedniku republike Čila. Z direktorjem IC tov. Perkom so razpravljali o organizaciji šolstva pri nas in predvsem o samoupravljanju v prosveti. To jih je posebno zanimalo, ker je bilo zanje nekaj povsem novega.

Steno-daktilograf, daktilograf na steno

Težave poklicnih šol

V DELU so dne 8. februarja objavili članek s Skupščine združenja strokovnih šol Slovenije, ki ga objavljamo v celoti:

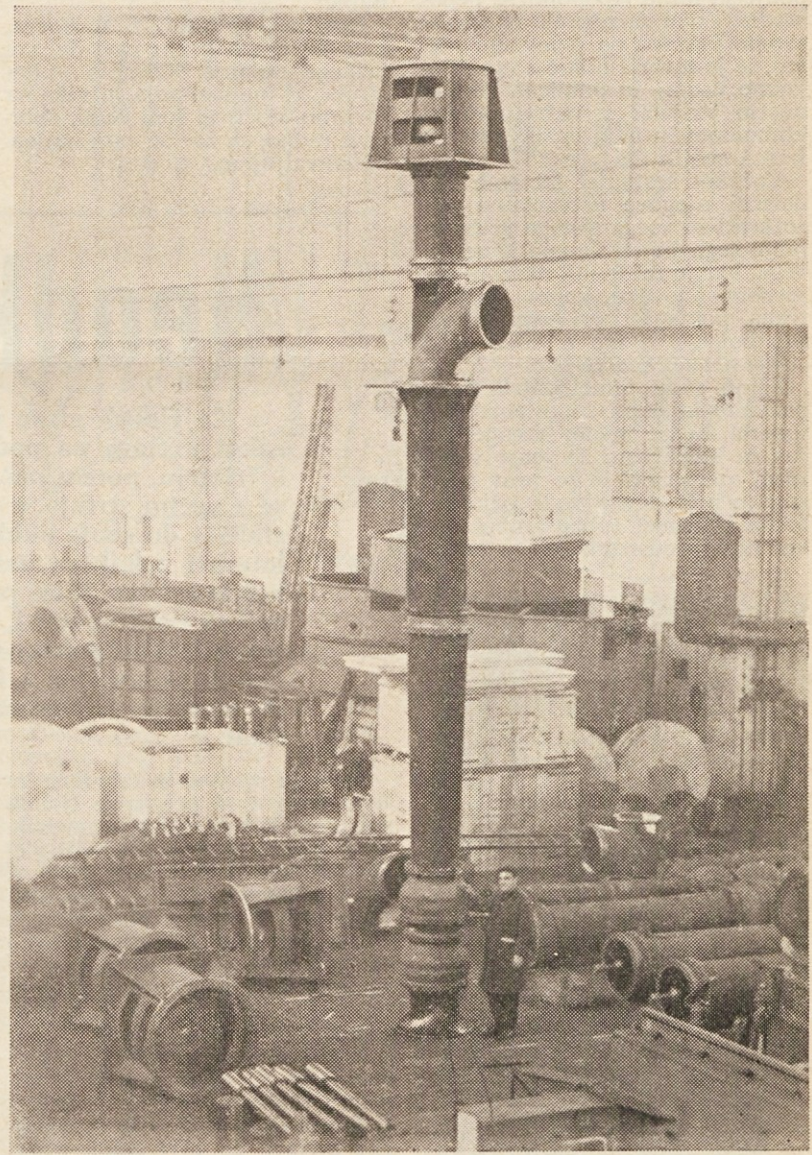
V prostorih Izobraževalnega centra Litostroja je bila dne 8. februarja Skupščina strokovnih šol Slovenije. Pri tem združenju je 30 šol in šolskih centrov predvsem kovinarske stroke. Po poročilih upravnega odbora združenja je bila razprava živahna in plodna. Na koncu so izvolili nov upravni odbor in sprejeli program dela. V Sloveniji imamo še vedno tretjino delovnih mest zasedenih z delavci, ki bi morali imeti znanje poklicne šole. Na skupščini so poudarili, da ni mogoče govoriti o preveliki zmogljivosti poklicnih šol. Skoraj polovica vseh učencev v šolah druge stopnje se izobražuje v poklicnih šolah. Ob tem pa je potrebno poudariti, da so poklicne šole še vedno zapostavljene. Koncept poklicnih šol še vedno ni jasen. Ker nimamo izdelane nomenklature poklicev, tudi ne vemo, kakšne kadre in koliko kvalificiranih delavcev potrebujemo. Prisotni so pohvalili delo, ki ga je opravil prejšnji zavod za strokovno izobraževanje, še posebno pri izdelovanju programov in pomoči strokovnim šolam. Predstavniki poklicnih šol so se zavzeli, da bi tudi za te šole postavili mi-

nimalne pogoje za verifikacijo. Veliko so razpravljali o izobraževanju učiteljev, posebno še učiteljev praktičnega pouka na poklicnih šolah. Prav bi bilo, da bi tudi ti učitelji imeli višjo izobrazbo. Upravnemu odboru združenja so izrekli priznanje za opravljeno delo. Predlagali pa so, da bi pri združenju ustanovili še komisije za posamezna področja dela.

KONFERENCA SAMOUPRAVLJAVCEV

Na tiskovni konferenci, ki je bila dne 6. 2. 1967, je predstavnik zvezne gospodarske zbornice povedal, da bodo na konferenci samoupravljalcev konec novembra ali pa v začetku decembra verjetno razpravljali o štirih skupinah vprašanj. Ta so v zvezi s samoupravnimi odnosi v delovnih enotah, samoupravljanjem v družbenih službah, gospodarsko in družbeno integracijo in vlogo izobraževanja ter v zvezi z znanostjo v razvoju samoupravljanja.

V okviru takšnega dnevnega reda konference bo zbornica obdelala štiri teme: Samoupravljanje in razširjena reprodukcija, samoupravljanje in poslovna politika, vodenje in upravljanje ter kadrovska politika v delovnih organizacijah.

Del opreme za črpalno postajo Makasar, Indonezija

Okoli kreditiranja izvoza

V časopisu Oslobođenje iz Sarajeva so dne 10. jan. 1967 objavili članek z naslovom: »Pomanjkanje sredstev za kreditiranje izvoza opreme«, iz katerega povzemamo nekaj misli:

Zmanjšana dinamika izvoza v naši strojogradnji je brez dvoma posledica pomanjkanja dinarskih sredstev za kreditiranje izvoza. Povsod po svetu je praksa, da se oprema in stroji prodajajo na kredit. Da bi podjetja ta kredit od banke dobila, morajo v tem poslu sodelovati z 20 odstotki.

Po besedah strokovnjakov Inštituta za zunanjo trgovino se je pokazalo, da ne morejo niti ban-

ke, niti federacija, pa tudi ne podjetja plačati svojih obveznosti zaradi slabih finančnih sredstev. Prav zaradi tega niso naša največja podjetja kot npr.: Energoinvest, Rade Končar, Metalna in Litostroj v prejšnjem letu sklenila niti ene take pogodbe. Da bi se položaj izboljšal, naj bi se v kreditiranje izvoza opreme poleg Jugobanke vključile še druge poslovne banke. Iz fondov delovnih organizacij naj bi za financiranje izvoza opreme črpali okoli 15 milijard dinarjev. V ta namen pa bi lahko uporabili tudi sredstva iz anuitet na že dobljene kredite, kar naj bi navrglo še 35 milijard starih dinarjev.

ZANIMA VAS ...

Slovo od tovariša Gabrijela Lukiča

Dne 2. februarja so nepričakovano prenehali srčni utripi zvestega delovnega tovariša, ki je skorajda polovico svoje uspešne delovne dobe — že od decembra 1950. leta — posvetil zobozdravstvenemu varstvu v naši sredi.

Njegova življenjska pot je bila vselej v znamenju pionirstva. Že pred vojno je stal zvesto ob strani poklicnim tovarišem, ko so si priborili ustanovitev dentistične šole v Ljubljani in dosegli možnost izobraževanja bodočih kadrov, katerih sloves in izkušnost sta bila solidna podlaga za nadaljnji razvoj sodobnega zobozdravstva pri nas.

Po osvoboditvi se je tovariš Lukič predano vključil v Organizacijo zobozdravstvenih delavcev Slovenije in se z drugimi vred lotil koristne in težke naloge zbiranja dotedanjih kadrov in formiranja novih zobozdravstvenih delavcev vseh profilov, kot jih je terjala nova doba s svojimi spremenjenimi družbenimi razmerji in vpricho širokega humanizma izpopolnjenega zdravstvenega varstva delovnega človeka.

Ko se je tudi naša delovna skupnost v prvih letih razvoja podjetja lotila izpopolnitve neposredne skrbi za zdravje in zdravstveno varstvo na delovnem mestu, se je tovariš Lukič z vso strokovno vneto in poklicno izkušnostjo vključil v našo obratno ambulanto in nam ostal zvest do konca svojih dni.

Več kot šestnajst let smo bili deležni njegove ustvarjalne prisotnosti in vsega tistega globoko humanega in strokovno zanesljivega, kar je rad nudil našemu delovnemu človeku, ko mu je bilo treba pomagati pri premagovanju bolečin in mu z večjo roko odpraviti telesne težave.

Kljub svoji temeljiti skrbi za paciente in polni zaposlenosti je tovariš Lukič vselej zmožal še čas za kolektivno življenje v obratni ambulanti in je prav pred smrtjo prizadevno vodil ožjo delovno skupnost zobne ambulante kot njen predsednik. Ni se oziral

PRISLI

Anton Papež rezkalec FI, Marija Zupančič kuharica DUR, Avgust Vrščaj ključavničar PK, Slavko Cerkvenik monter FI, Stefan Teskač obl. varilec PK, Zvonko Zvokelj obl. varilec PK, Marko Maticič rev. strugar FI, Franc Koprivc strugar FI.

ODSLI

Momčilo Drekalovič ključavničar FI, Zdenko Fuks šef objekta PPB, Dušan Stražiščar izd. referent FI, Alojz Aleš obr. električar OO, Alojz Brazda čuvaj spl. sektor, Jože Vinter pom. kurjač OO, Franc Možina mizar OO, Zora Madjar snažilka OO, Franc Saje navezovalc PK, Martina Pavlin korespondent PPB, Anton Prpar prip. peska MO/j, Kristina Časar kuharica DUR, Mihael Gale str. brusilec FI, Franc Vaupotič gasilec Spl. s., Anton Bartolj ključavničar PK-T, Alojz Jus obl. varilec MO/j., Jože Bašelj tr. delavec OO, Marjan Plestenjak elektromonter OO, Andrej Zver vratar KS, Jakob Šošter livar MO/s, Janez Pucelj roč. brusilec FI, Marinka Plevelj knjigovodja FRS, Martin Zadravec tr. delavec PK, Stanislav Zaman tr. delavec OO, Alojz Dolenc roč. brusilec FI.

OJ TA VOJAŠKI BOBEN...

Iz Karlovca nam piše Janko Babič:

Oglašam se vam iz Karlovca, kjer mi gre h kraju prvi del vojaškega šolanja. Časopis »Litostroj«, ki me seznanja in veže na tovarno, v kateri sem delal, dobivam redno, za kar se vam najlepše zahvaljujem.

Uporabljam priložnost, da se zahvalim članom tovarniškega komiteja Zveze komunistov za pozornost, ki so mi jo izkazali. Kolektivu tovarne pa želim kar največ delovnih uspehov in petnajstega — debelo kuverto!

Janko Babič

Oglašam se vam iz Jastrebarskega, kjer sem na odsluženju vojaškega roka. Šesti mesec sem v vojaški obleki, a do zdaj sem prejel samo enkrat vaš časopis. Zelo me zanimajo novice iz proizvodnje v naši tovarni. Prosim vas, če je mogoče, da mi vnaprej pošljate časopis, pa se vam prav lepo zahvaljujem. Obenem želim uredništvu in delovnemu kolektivu Litostroja obilo uspehov v nadaljnjem delu. Tovariško pozdravljam biveše sodelavce iz oskrbovalnih obratov (vodovodne inštalaterije). Lep pozdrav!

T. Saronja

ZAHVALA

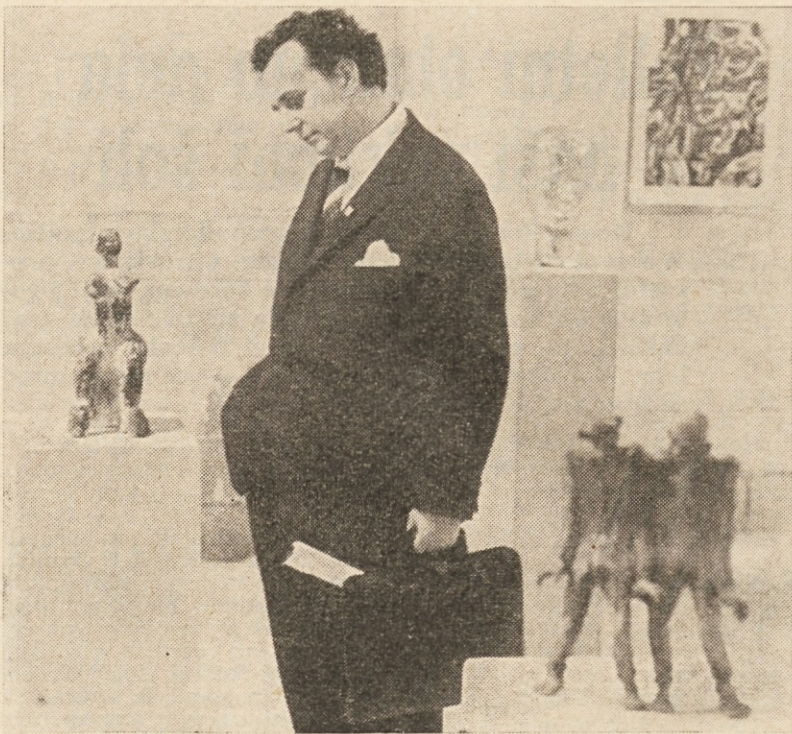
Zelo me je ganilo tovariško slovo, ki mi ga je priredil kolektiv livarne ob mojem odhodu v pokoj. Zahvaljujem se za prijetne in nepozabne ure ob zakuski, kot za darila, ki me bodo vedno spominjala na resnično tovarištvo kolektiva, v katerem sem se zelo dobro počutil.

Za delavca, ki gre v pokoj, je slovo od dela in tovarišev težka prelomnica v življenju; zato je zadnji stisk roke s šefom in ostalimi sodelavci tisti trenutek, ki te v spominu spremlja daleč v jesen življenja.

Vsem še enkrat iskrena hvala!

Jure Čamič

Razstava v Slovenj Gradcu

Največja likovna prireditev lanskega in tega leta je in bo svetovna likovna razstava »Mir, humanost in prijateljstvo med narodi« v Slovenj Gradcu, kjer razstavlja 200 slikarjev in kiparjev iz 43 dežel vsega sveta. Pokrovitelj te razstave je generalni sekretar OZN U Tant. Med drugimi razstavlja tudi naš stalni likovni sodelavec Mario L. Vilhar, ki se udeležuje razstave s svojo skulpturo SE SMO ZIVI... Ta ponazarja dva bivša Dachavca, ki ju vidimo na avtorjevi desni strani na razstavi v Slovenj Gradcu. To razstavo, ki je bila odprta 10. decembra 1966 in bo odprta do 10. avgusta tega leta, si je v enem mesecu ogledalo preko 20 tisoč obiskovalcev.

Neodkopani milijoni

Če človek glave nima samo za to, da se z njo zaleti v tram na podstrešju ali da jo včasih nese k frizerju, potem pač opazuje dogajanje okoli sebe, se z nečim strinja, z drugim ne in zavzema aktivno stališče do svoje okolice. Pri tem se ga nujno začne lotevati nekakšen ustvarjalni nemir, ko išče nove, boljše rešitve. Kdor pa je z vsem zadovoljen, se sicer najbrž dobro počuti, toda takšno pasivno zadovoljstvo človeka poleni, uspava, omtvi. Če bi bil praveč človek zadovoljen z ležiščem na stelji, ne bi prišel do postelje. Isti besedni koren, toda precejšnja razlika!

Stopnja splošne in tehnične inteligentnosti ni pri naših ljudeh nič nižja kot pri drugih narodih. In vendar smo v Jugoslaviji glede tehničnih izboljšav, izumov, racionalizacij daleč za razvitemi državami. V drugih državah pride na primer na milijon prebivalcev po 300—400 inovacij (prijav za tehnične izboljšave), pri nas pa le 40. Avstrija ima le 7 milijonov prebivalcev, toda 11.800 inovacijskih prijav letno; Jugoslavija pa jih kljub svojim 19 milijonom zmore le 1.250. V malem Luksemburgu pride ena inovacijska prijava na 1314 ljudi, v Avstriji na 1312, v ČSSR na 5716, na Madžarskem na 12.134, v SFRJ pa na 84.000! (Te podatke je zbral Peter Likar za televizijsko oddajo o licencah.)

Kje so vzroki za tako porazno stanje? Zakaj ljudje niso bolj motivirani za iskanje in prijavljanje novih rešitev? Morda »primerna« nagrada v resnici ni primerna. Zakaj ustvarjalni duh naših delavcev ne more priti do izraza? In končno: ali je v naši tovarni kaj bolje? Da bi zvedeli kaj več, smo se obrnili na predsednika komisije za tehnične izboljšave in koristne predloge pri UOP Vinka Kabaja.

Koliko inovacijskih predlogov pride od naših ljudi?

Prav gotovo premalo. K sreči se je položaj v zadnjem času malo popravil. Lani smo, recimo, dobili šest predlogov za večje izboljšave in pet prijav za manjše. Komisije pri ODS so preveč pasivne in praktično le formalno

rok, ali pa mu kar centralna komisija pri UO preskrbi koga za besedno formulacijo teksta. Če ni drugih težav...

In nagrade? Zastonj se mačke švigajo, pravijo.

Izumiteljstvo je ustvarjanje, iskanje in odkrivanje novega, boljšega, cenejšega, hitrejšega, udobnejšega, primernejšega. Slab bi bil pesnik, ki bi gledal rože in videl denar. Ta plamen ustvarjalnega napora v bistvu ne more biti prav poplačan z denarjem; nagrajen je z zadovoljstvom, s srečo. No, kljub tem pridržkom pa kasneje izumitelj vendarle rad sprejme tudi materialno obliko priznanja, posebno še, če njegov predlog prinese skupnosti večjo finančno korist. Človek res ne živi samo od kruha, brez kruha pa še teže. Zato bo treba med drugim posvetiti večjo pozornost tudi pravičnejšemu in stimulativnejšemu nagrajevanju za izumiteljstvo, inovacije, tehnične izboljšave, koristne predloge. Vsaka ozkosrčnost bi rodila samo nezanimanje, brezbržnost in bi prinesla neprimerno več škode kot koristi s prihrankom od odgriznjene nagrade.

Katere so pomembnejše inovacije ali predlogi, ki ste jih dobili v zadnjih mesecih?

Naj omenim samo nekatere. Jože Kodrič je prijavil nov način kontrole za gonilnike Francoskih turbin, s čimer se bo povečala točnost snemanja, zmanjšal čas snemanja. Franc Lovše je prijavil izboljšavo za pocenitev pri izdelavi vseh linearnih meril. Jože Verbovšek, glavni kontrolor v PK, je pravil pomembno izboljšavo. Najbolj tehtna pa je morda prijava našega turbinskega projektanta Ludvika Sarfa glede preklone lopute pri difuzorju reverzibilnih agregatov. To je najbolj originalen predlog zadnjih časov.

Velja torej, da je zemlja bogata, toda žetev skromna; veliko trte, malo vina, veliko iznajditeljev in malo iznajdb?

Da, kar držalo bo. Vsakdo izmed nas opazi okrog sebe kako

nepravilnost, pomanjkljivost, ima predloge za boljše rešitve. Vsako zrno res ne bo zlato, marsikaj pa bo vsekakor uporabno. Pogledajmo samo droben računček! Če bi samo vsak deseti izmed nas predložil nekaj novega in če bi bil med njimi samo vsak deseti predlog uporaben (to je vzeto zelo pesimistično), bi imeli konec leta vsaj 33 predlogov. Zakaj ne bi na ta način koristili sebi, delovni skupini in skupnosti?

Zadovoljstvo s tradicionalnim načinom dela, z rutinskimi prijemi, porabljanje gole fizične moči ponižuje človeka na stopnjo navadne delovne sile; iskanje novih rešitev, boljših prijemov, cenejših izvedb pa ga nasprotno povzdiguje na nivo tehnične inteligence.

In kaj storiti, da bi se stanje popravilo?

Predvsem ne smemo biti malenkostni (da ne rečem umazani) pri priznavanju nagrad za uporabne predloge. In ekspeditivni bi morali biti. Če se vleče predlog prek vseh forumov in komisij, traja to lahko leto ali dve in v tem času izgubi vsaka jed svoj vonj in okus. Na Jese-nicah dobi predlagatelj koristne izboljšave neposredno po predložitvi del honorarja, ostanek pa, ko je zadeva dokončno ovrednotena in ocenjena. Razen tega bi tudi mi morali imeti za tehnične izboljšave in koristne predloge posebnega, za to plačanega referenta, ki bi zbiral, organiziral in vodil to tako koristno akcijo, seveda po navodilih in polnomočjih, ki bi mu jih dajala voljena komisija pri UO.

M. H.

A FORIZMI

Velike osebnosti, ki mislijo, da bo za njimi ostala praznina, verjetno nimajo najboljšega mnenja o sebi.

Tako je povzdignil svojo kolektivno zavest, da ni imel več svojega mišljenja.

Ne čitajte med vrsticami, kjer ni vrstic.

Umetnikovo delo mora biti nesebično. Zato je vsaka prava slava posmrtna.

Pokojni Gabrijel Lukič

na svoje že načeto zdravje, temveč je venomer vztrajal pri delu, s katerim si je za vselej zagotovil naše priznanje in našo hvaležnost.

Z zvoki litostrojske godbe in drugimi izrazi globoke bolečine ob njegovem prezgodnjem grobu je naša delovna skupnost hotela potrditi, kako je tovariša Gabrijela Lukiča spoštovala in cenila in kako veliko je zanj pomenil.

ZAHVALA

Ob prerani izgubi moža in očeta Mihaela Galeta se toplo zahvaljujem sindikalni podružnici »LITOSTROJA« za vso pomoč. Prav tako toplo zahvala vsem njegovim sodelavcem, ki so ga spremljali k zadnjemu počitku.

Zena in otroka

ČLOVEK IN DELO

Kadrovski preprih

Gospodarska organizacija in delovni kolektiv sta nekako podobna ribniku: z enega konca priteka sveže voda, na drugem kraju odteka. Preliv delavcev se v tem pogledu, kot vemo, imenuje fluktuacija.

V naši tovarni že dolga leta pomnimo precej močno fuktuacijo. Mnogi delavci se pri nas zaposlijo, se usposobijo v bolj ali manj dobre strokovnjake na nižjem ali višjem nivoju, potem pa dvignejo sidro in odidejo nekam drugam, kjer so boljše plače in mogoče ne tako sposobni delavci. Tako je Litostroj postal šola za mnoga kovinska podjetja v Sloveniji in zunaj nje. Piščanci iz te velike valilnice odidejo, brž ko jim malo zrastejo krila. Pa kaj hočemo!

Tudi leto 1966 je bilo v tem pogledu zelo živahno. Odšlo jih je 676, prišlo pa 285. Podrobnejši pregled:

kvalifikacija	prišli	odšli	razlika
VK	34	104	— 70
K	199	304	—165
PK	60	115	— 60
NK	103	153	— 50

Čeprav jih je 152 odšlo k vojakom, je negativna razlika še vedno občutna in zlasti boleča pri višje kvalificiranih kadrih. Mnogi so šli po kruh v tujino,

nekateri k podjetjem, ki lahko nudijo višje osebne prejemke, manjši del pa se je poslovil zaradi družinskih razlogov. Ob trenutnem stanju naročil se te izgube najbrže še ne poznajo tako občutno. Zato pa je treba računati s tem večjimi težavami tedaj, ko bo proizvodnja spet zaživela v polnem utripu. Strokovnjak pač ni orodje, ki bi ga lahko kupil pri Metalki. V takih prehodnih obdobjih je seveda nemoč kakršnakoli perspektivnejša kadrovska politika. Kje je človek, ki bi lahko zanesljivo povedal, koliko livarjev, ključavničarjev, strugarjev bomo potrebovali jutri, pojutrišnjem?

In kakšne so navedbe ob odhodih? Na lastno željo jih je šlo lani iz Litostroja 219, v JLA 152, samovoljno 130, sporazumno 80. Z manjšimi številkami so zastopani še drugi razlogi: upokojujev 27, odpoved podjetja 25, v času preizkušnje 15, invalidska upokojujev 12, smrt 4, disciplinski odpust 4, po sili zakona 3, po preteku pogodbe 3, poklicna rehabilitacija 2.

Ta situacija je vsekakor dovolj čudna. Velikanska večina jih je torej šla na lastno željo. Podjetje je odpustilo praktično komaj vsakega dvajsetega od vseh odišlih. Če smemo verjeti podatkom Mednarodnega urada za delo, imamo v Jugoslaviji največje število prijavljenih nezaposlenih delavcev na svetu (6,6 odstotka). Za nami je Čile s 5,5 odstotka, ZDA s 4,3 odstotka itd. Ob tako veliki nezaposlenosti in ob posledicah gospodarskih ukrepov po reformi bi človek pričakoval vse kaj drugega kot tako močno fluktuacijo. Res je vedno veliko kandidatov, ki se na oddelku za sprejem zanimajo za delo, toda preseneča vendar dejstvo, da jih je praktično kar 500 odšlo na svojo željo za boljšim kosom kruha. Vsak peti sodelavec je odšel, na vsakih osem je prišel en nov. Tista petina je odnesla s seboj mnoge izkušnje, večji del nabrane prav pri nas, novodošla osmina pa si jih mora še pridobivati.

Dobro vemo, da napravi človek v grobem povprečju na novem delovnem mestu 28 odstotkov manj, pri čemer je jasno, da za preprostejša dela ne potrebuje dosti časa za privajanje, vtem ko je pri odgovornejših poslih tudi številka 28 še mnogo premajhna.

(Po podatkih oddelka za sprejem.)

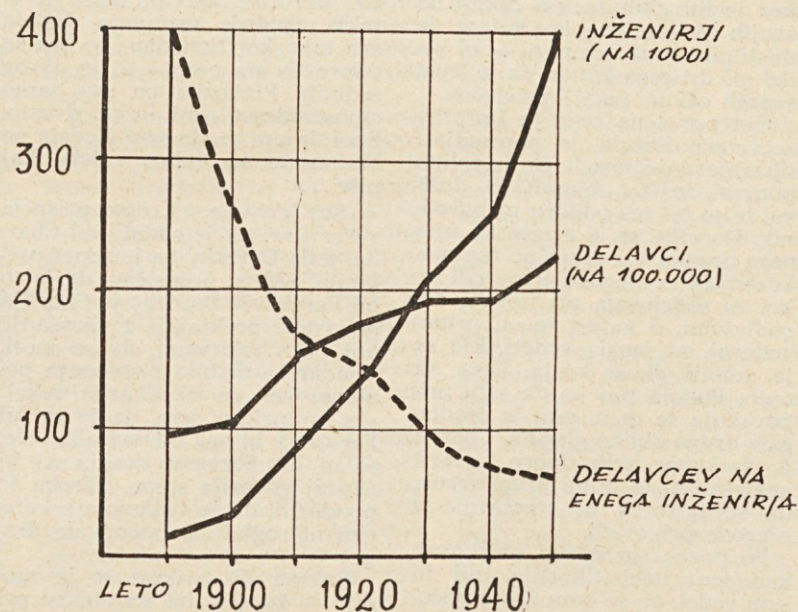
M. H.

Na 47 delavcev en inženir

Z razvojem mehanizacije se kajpak nujno spreminja tudi struktura delavstva. Stroji prevzemajo vedno več grobih del in človeku ostaja vedno več upravljalnega dela. To se jasno razvidi tudi iz priloženega grafikona, ki velja za razmere v ZDA.

Leta 1890 je bil potreben na 400 delavcev komaj en inženir, leta 1960 pa pride en inženir že na dobrih 50 delavcev. To je seveda povprečje, saj gotovo vse panoge gospodarstva ne potrebujejo enake izobrazbene strukture. V Litostroju se v tem pogledu tudi ne moremo pritoževati. Dne 31. dec. 1966 je bilo pri nas zaposlenih 3319 delavcev, med njimi 71 inženirjev vseh strok. En inženir pride torej na vsakih 47 delavcev.

Na splošno v Jugoslaviji sedaj ne manjka več toliko visoko šolanih tehničnih kadrov; morda bi vsaj za nekatere stroke lahko že govorili celo o hiperprodukciji, predvsem pa o nepravilni zasedbi. Seveda pa današnja situacija po reformi ne more veljati kot normalna, saj imamo opravka deloma s posledicami predimenzioniranega gospodarskega razvoja v preteklosti, deloma pa s sledovi restriktivskih ukrepov po reformi.

Število delavcev v gospodarstvu počasi, toda vztrajno narašča, število inženirjev pa veliko hitreje. Pred 70 leti je prišel en inženir na 400 delavcev, danes pride 1 inženir na 50 delavcev

Naš standard

Pred meseci smo brali v Delavski enotnosti, da v kadrovske službi »sedi sto ljudi«. Podatki so bili vzeti iz zapisnika ODS neke naše enote. Resnica je malo bolj skromna in manj debela, kot po navadi. Danes šteje KS 63 ljudi, od česar jih je kar 44 zaposlenih v družbenem standardu (snažilke in vratarji v samskih domovih, likarice, perice itd.). Med poletjem jih je bilo začasno uslužbenih še 12 v počitniških domovih. Čistih kadrovcev je torej le 0,6 odstotka, kar je opazno manj od števila, ki se računa v svetovnem merilu kot normalno, to je 1 odstotek na število vseh zaposlenih.

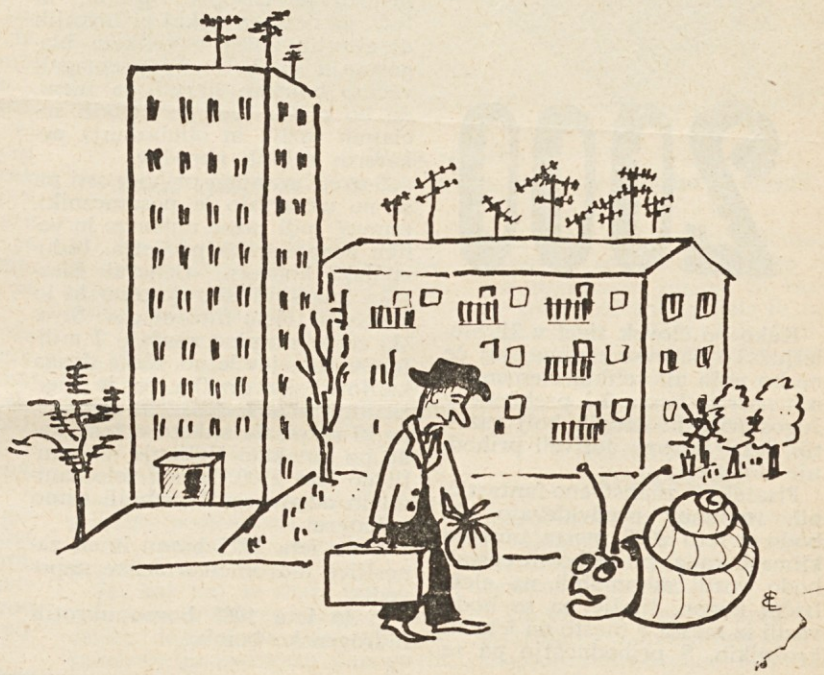
STANOVANJSKO VPRAŠANJE

je v današnjih razmerah najakutnejše. Več kot tisoč stanovanj je bilo zgrajenih za Litostrojčane, pa jih še vedno primanjkuje. Naši učenci IKS imajo med šolanjem prav lepe razmere. Ko narede šolo, morajo v SD IV, ki je za več kategorij slabši. (No, zadnje čase so vsa ležišča dobila jogije.) Potem skušamo čimprej v SD II, razumljivo, kljub precej večjim stroškom. Naprej se zgradba odvija v normalni smeri: ples, kino, sestanek, poroka in mož se oglasi z željo po stanovanju. Če ga ne dobi, ne more dobiti...

Dotrajani stanovanjski provizoriji v Korotanski ulici še stojijo.

si skušali s pestjo in nožem iskati pravico.

Samski dom v Vižmarjih je bil lani adaptiran. S tem je bilo pridobljenih 6 enosobnih stanovanj in odpravljen zadnji samski ležišče v tem domu. Leta 1966 sta bila dograjena dva stanovanjska bloka z 90 stanovanji in 34 sobami. Pripravljeni so načrti in del sredstev za povišanje SD II za eno nadstropje. S tem bo pridobljenih novih 24 garsonjer ali 72 ležišč in bi tako lahko dokončno rešili problem neprimernih samskih ležišč. Zal pa s tem še ni rešeno vprašanje ženskih ležišč, kar je prav tako vedno bolj pereče.

Ne, tudi jaz vas ne morem sprejeti, imam že dva podnajemnika

POČITNIŠKI DOMOVI

Naša sta domova v Fiesi (132 ležišč) in na Sorici (65 ležišč), medtem ko bi bilo treba za dom v Mošenički Dragi drugo leto obnoviti pogodbo. V vseh treh domovih je letovalo le 351 naših članov, 215 svojcev in 230 otrok. Ostale kapacitete smo oddajali tujim gostom, da bi se izravnala finančna razlika. V primerjavi s prejšnjim letom je to skoro 50-odstotno zmanjšanje (reforma, ukinitve K-15). Komaj malo več kot vsak deseti sodelavec je prebil dopust v naših domovih na morju ali na Soriški planini, pri čemer pa med njimi ni bilo prav tistih, ki bi bili pravega oddiha na svežem zraku najbolj potrebni.

STANOVANJSKA ENOTA

To je sedaj samostojna enota v okviru KS in se je kmalu po ustanovitvi pogumno lotila dela (popravlila stave, pleskanje zunanjih strani oken, žlebov, strehe, vodovodne in električne napeljave, zamenjava dotrajane opreme v stanovanjih, urejanje okolice okrog blokov, dovodne poti itd.). Učivalci v barakah (51 enosobnih, 17 dvosobnih stanovanj in 37 sob) so s sklepom UO oproščeni plačevanja najemnine, zato pa morajo sami skrbeti za vzdrževanje barak.

(Po poročilu oddelka za družb. standard)

M. H.

Kar imenujemo psihološko sposobnost poznavanja človeške duše, je rezultat slabosti in odvisnosti. Sluga je vedno boljši psiholog od gospodarja.

Ne razburjaj se, Polde!

V našem časopisu smo že pred letom dni pisali o verjetni zvezi med čustvenimi pretresi in nastankom raka. Sedaj pa beremo v januarski številki Novosti še nadaljnje zanimivosti, o katerih poroča Walter Fowler in jih posredujemo našim bralcem v izvlečku.

Ali čustveno življenje ljudi lahko v določeni meri vpliva na nastanek raka? To je mogoče, trdi dr. Lawrence LeShan, profesor psihologije v New Yorku. Pri preučevanju življenja rakastih bolnikov je našel naslednje tipične skupne znake.

Mnogi taki ljudje so doživeli v mladosti hude duševne pretese, polastil se jih je občutek krivice in začenjajo obsojati sami sebe. Tak otrok se začne izogibati tesnejših stikov z ljudmi. Pomanjkanje volje, da bi branil svoja stališča in želje, ustvarja vtis, da je skromen. Pozneje se v družbi, pri delu, v zakonu, pojavlja šoli, pri delu, v zakonu, pojavlja priložnost, da naveže odnose z drugimi ljudmi. Značilno za bodoče rakozne bolnike je, da doče rakozne bolnike je, da vnašajo izredno čustveno energijo v take na novo vzpostavljene odnose.

Ko pa se taka zveza konča (zaradi ločitve, smrti ipd.), skušajo nekateri med njimi na vsak način najti novo zvezo, ali pa jih udarec dobesedno zmelje. Na zunaj, v očeh drugih, so videti kar normalno uravnovešeni, v resnici pa življenje zanje nima več nobene pomena. Čutijo, da z njimi ne

kaj ni v redu. Prvi simptomi raka se potem pojavijo približno v osmih letih po takem udarcu.

Profesor LeShan je našel pri 72 odstotkih rakoznih bolnikov take osnovne skupne črte v obnašanju. Nadalje je dognal, da so tudi vdove in ločenke bolj izpostavljene raku kot žene, ki niso imele tako grenkih čustvenih motenj. Tudi dr. William Green potrjuje, da se ločitev, grožnja z ločitvijo, občutek potrtosti in globoke zaskrbljenosti pojavljajo na začetku rakoznih obolenj v obtoke (levkemija, limfoma).

Neki znanstvenik iz glasgowske univerze (na Škotskem) je ugotovil, da so kadilci in nekadilci v enaki meri izpostavljeni raku, če sodijo v vrsto ljudi, ki zadržujejo čustva v sebi in se na zunaj kažejo kot mirne, blage osebe. Dr. David Kissen je prav tako našel nepričakovano velik odstotek raka na pljučih pri kadilcih, ki dima ne potegnejo vase. Po njegovem mnenju so to ljudje, ki so po temperamentu obrnjeni navznoter.

Misel, da sta čustvo in rak nekako povezana, je stara pravzaprav že več kot dva tisoč let. Stari Grki so trdili, da obstoje v človeku štirje osnovni soki in so po njih razdelili tudi temperamente. Rimski zdravnik Galen je v drugem stoletju po n. št. razlagal, da so melanholične ženske bolj izpostavljene raku kot tiste, ki so zaradi obilne zaloge krvi bolj ve-sele.

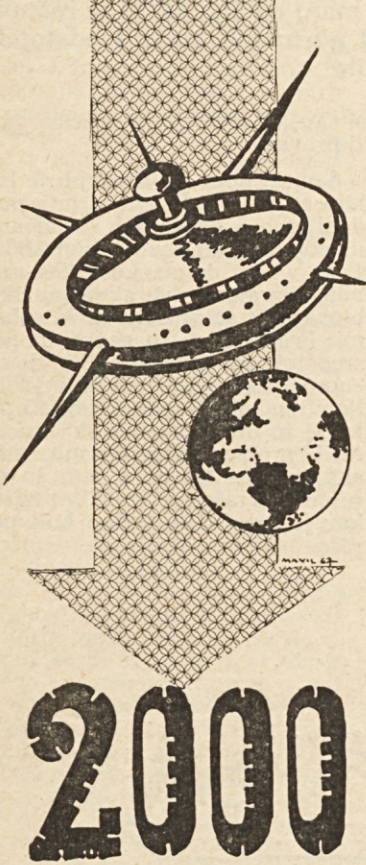
Ta misel je bila vse do današnjih časov samo domneva in šele dandanes so tudi sistematične raziskave potrdile, da je ozka povezava med duševnostjo in rakom.

In nauk iz tega? Ne razburjaj se, Polde, ne jezi se, Angela, ne togoti se, Miša, če si nočete sami povečati nevarnosti, da si s tem nakopljete začetek raka!

ZA RAZVEDRILLO

Kako bo v letu

Kako bo človek živel v 21. stoletju? To nas vse zanima, saj če ne bo vojn ali velikih elementarnih nesreč, bosta 2/3 prebivalcev Jugoslavije in drugih bolj razvitih dežel Evrope doživeli prihodnje stoletje.

Pisatelji znanstveno-fantastičnih romanov predvidevajo, da bodo v letu 2000 mesta umetno klimatizirana, po njihovih cestah bodo vozili avtomobili na električni pogon, ljudje pa se bodo vozili iz mesta v mesto na leteljih krožnikih. S prihodnostjo pa se

ne ukvarjajo samo pisatelji uto-pističnih romanov, temveč tudi nova veja znanosti - futurologija. Nedavno so v ZDA ustanovili komisijo za leto 2000; v tej komisiji sodelujejo znanstveniki, arhitekti, biologi, zdravniki in direktorji velikih družb.

Če primerjamo uspehe znanosti v zadnjih letih ugotovimo, da se je prihodnost pravzaprav že pričela: n. pr. človek je uspel, da vsaj v operacijski dvorani zamenja človeško srce z aparatom, izumili smo že elektronske možgane in tudi v raziskovanju vesolja smo prišli že na prag daljnih vsemirskih prostranstev. Dandanes ima človek moč, s katero lahko spremeni svet. S to močjo pa lahko spreminjamo svet ali na bolje, pa tudi na slabše. Znanstveniki stremijo za izpopolnjevanjem znanosti, usmerjajo pa jo, žal, drugi. Biolog Julian Huxley pravi: Če nam ne bo uspelo, da bi kontrolirali svoj gospodarski sistem in ga morda celo izboljšali, če nam ne bo uspelo, da bi omejili eksplozijo prirastka prebivalstva, bomo uničili človeštvo in njegovo kulturo; če pa ne bomo mogli preprečiti atomske vojne, bomo uničili našo civilizacijo. Temu mnenju se pridružuje časopis Spiegel, ki trdi, da bomo v nekaj prihodnjih desetletjih živeli v velikem blagostanju in da bomo premagali večino bolezni; hkrati pa meni, da bo prišlo tudi do velikih socialnih razlik in obubožanja nekaterih velikih narodov.

S preučevanjem prihodnosti pa se ne ukvarjajo le posamezniki, temveč tudi razne univerze in velika gospodarska podjetja. Industrijski koncern »General Electric« ima študijsko skupino, ki jo sestavlja tristo futurologov. Stroški za to skupino znašajo 7 milijonov dolarjev letno. Neka druga kalifornijska družba pa je med znanimi znanstveniki in strokovnjaki razpisala anketo o tem, kako bo potekalo življenje na zemlji do leta 2100. Izmed zelo zanimivih odgovorov bi izbrali samo nekatere:

1. do leta 1975 bomo imeli zanesljive hidrometeorološke napovedi,
2. do leta 1985 bomo ukrotili hidrogensko bombo,

3. do leta 1990 bomo pričeli izkoriščati surovine na mesecu,
4. do leta 1994 bomo lahko ljudi cepili proti vsem bakterijskim in virusnim boleznim,

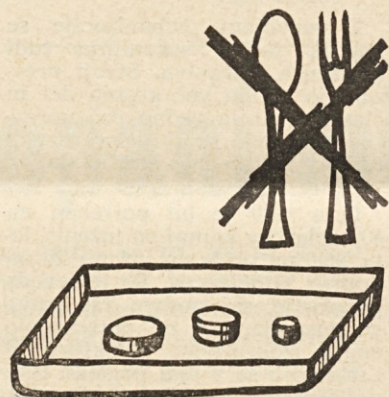
5. do leta 2040 bomo uspeli zdresirati opice in delfine v toliko meri, da bodo lahko opravljali nekatera človeška dela,

6. do leta 2050 bomo prišli v stik s prebivalci drugih planetov.

Seveda v vsem tem bomo uspeli le, če bodo socialne in gospodarske razmere omogočale še vnaprej sedanji tempo tehničnega napredka in če bomo uspeli zavezati sedanje eksplozivno naraščanje števila prebivalcev. Na svetu živi namreč od 3,4 milijarde prebivalcev še zmeraj skoraj 500 milijonov ljudi v strahu pred smrtjo od gladi in poldruga milijarda ljudi je podhranjena; če pa k temu prištejemo še, da bo v prihodnjih desetletjih vsak dan 200 tisoč ljudi več, bomo jasno videli, v kako težaven položaj bo zabredlo preštevilno prebivalstvo naše zemlje.

Brez dvoma bo potrebno vse te ljudi nahraniti in znanstveniki upajo, da bodo uspeli pridobivati hrano iz morja — iz alg. Toda človek ne živi samo od hrane; mora se oblačiti, nekje stanovati, skrbeti za svoje kulturne potrebe in se izobraževati. Podatek, da je vsak dan več nepismenih ljudi, je kar grozljiv.

Znanstveniki futurologi pa navzlic mnogim težavam, ki morijo svet, z zaupanjem gledajo v prihodnost in trdijo, da bo jutri boljše.

UGANKA

Dva delavca hodita iz službe skupaj; prvi prehodi več kilometrov na uro kot drugi. Dogovorila sta se, da bo dal prvi prednost drugemu, ki je počasnejši. Prvi prehodi šest kilometrov na uro, drugi pa samo pet; dal mu je torej prednost enega kilometra. Vprašanje je, kje ga bo dohitel.

(V najbližji gostilni.)

OH, TA VODA!

Za našega Janezka je nekaj najhujšega, kadar se mora umivati. Ko sta se zadnjič z mamo odpravljala k teti na obisk, ga je mama napodila, naj se umije. Želel si je videti teto, a pomišljal se je, ker se je bal mrzle vode. Nazadnje pa se je le opogumil in se umil.

Pri teti so ju lepo sprejeli. Brž ko sta prišla tja, pa sta se morala že spet umiti, ker so šli k obedu. To se je seveda ponovilo, preden so šli spat.

Ko se je Janezek zjutraj zbudil, je takoj začel sitnariti, da hoče domov. Pomagale niso ne lepe besede ne slaščice, ki mu jih je dala teta. Ko sta bila z mamo že v vlakcu, je Janezek nekaj časa molčal, nato pa je rekel:

— Mama, nikdar več ne greva k tako grdim ljudem, kot so pri

AKTUALNO

Začetek leta je že mimo, obeta AODM nam novo klimo: po njej dobili bomo zdaj nagrado. Ko spremeni se to v navado, morda nam bo v naslodo, saj z njo nadvlado nesposobnosti, neznanja odstranimo.

Le »na račun« smo plače izplačali, da se kasneje ne bi pokesali, če bi preveč dobili, se pravi: več kot smo storili. Če delo bo za vse merilo, bo brž OD zbral takšno silo, da z AODM na cilj priteče — vstric, se tam ne opoteče. Pot lažja bo za reorganizacijo in zadnjo nam sistematizacijo...

Vladimir Kovač

teti, kjer se morajo kar naprej samo umivati.

NA TRGU

- Kupite, gospa, tega petelinčka!
- Hm, glavno poveša; da ni kaj bolan?
- Kje pa! Premlad je še, pa je v ženski družbi sramežljiv.

Časopis »Litostroj« izhaja mesečno (s posebnimi prilogami) v nakladi 5800 izvodov — Ureja ga uredniški odbor — Glavni urednik dr. Branko Vrčon — Odgovorni urednik Pavel Perko — Tehnični urednik Estera Lampič — Tel. uredništva 33-511 (h. c.), telefon glavnega urednika 580, odgovornega 415 — Cena posameznih številki v prodaji 30 Sdin — Poštnina plačana v gotovini — Rokopisov ne vračamo — Tiska tiskarna ČZP »Primorski tisk« v Kopru.

Ko je Charlie Deshler objavil novico, da se bo poročil z Dorothy, je nekdo rekel, da se mu je verjetno zmešalo. »Ne,« je rekel nekdo drug, ki je oba poznal, »zmešalo se mu šele bo.« Dorothy je še kot majhna deklica rada dokončala stavke svojih sobesednikov. Včasih jih je zaključila napadno, kar je zelo jezilo tistega, ki je govoril. Včasih pa jih je dokončala pravilno, kar ga je jezilo še bolj.

»Ko je William Howard Taft bil...« je pričel pripovedovati gost v hiši Dorothyinih staršev. »...predsednik,« se je oglasila Dorothy.

Tisti, ki je stavek začel, je morda hotel reči »predsednik«, morda »mladec«, morda pa »sodnik Vrhovnega sodišča ZDA«. No, v vsakem primeru niso nikoli izvedeli, kaj je mislil, ker je gost prekinil svojo pripoved, vzel klobuk in odšel. Dorothyini starši se, kot večina roditeljev, niso zavedali, da je ta navada njihove hčerke zelo neprijetna. Verjetno so mislili, da je zelo pametna in bistroumna deklica. Verjetno je njena mati, ko ji je nekoč rekla: »Pridi, Dorothy in pojej...« in je Dorothy končala »...svojo špinaco,« telefonirala svojemu možu in mu povedala novico. Ta pa je isto povedal vsakemu, ki ga je tisti dan srečal.

Ko je odrasla, je bila Dorothy zelo lepa in zato še bolj nevarna. Mladi fantje so jo pričeli oblaževati in se na njo navezovati. Čustveno jih je privlačila, toda duševno jih je uničevala. Ko je bila stara dvajset let, ji je prišlo že v navado, da je fantom popravljala slovnične napake v stavkih. Mnogi njeni oboževalci so prenašali

to njeno razvado, ker jih je privlačila njena lepota, vendar pa so jo kmalu zapustili, ker se je izkazalo, da je njeno zanimanje za njih bolj pedagoško kot sentimentalno. Poiskali so si raje manj privlačna, a bolj molčeca dekleta.

Charlie Deshler pa je bil hiter in podjeten fant. Z Dorothy se je poročil tako hitro, da o njej — ker je bil gluha za vsa opozorila svojih prijateljev, za katere je mislil, da so ljubosumni — ni vedel nič drugega kot to, da je lepa, svetlih oči in (zanj) privlačna.

Kot poročena žena je Dorothy zacvetela. Začela je popravljati Charliejeve pripovedi. On je veliko potoval, veliko zanimivega doživel in je bil res odličan pripovednik. Dorothy se je v začetku njune poznane resnično zanimala zanj in za njegove pripovedi in, ker ni sodelovala pri nobeni dogodivščini, o kateri je on pripovedoval, ni mogla vedeti, kje se je zmotil glede kraja, časa ali osebe. Pustila mu je, da sam pripoveduje, le tu in tam je predlagala drugo obliko glagola. Charlie je vsekakor zelo dobro govoril angleško in to je bil drugi vzrok, da se Dorothy ni vmešavala v njegove pripovedi.

Po poroki ji nisem obiskoval, ker sem imel Charlija rad in sem vedel, da se bom slabo počutil, ko bom videl, da se je prebudil iz anestezijske omame njenih čarov in občutil prve bolečine stvarnosti. Seveda, ko sem prvič odšel k njima, je bilo vzdušje ta-

ko, kot sem pričakoval. Charlie je po večerji pričel pripovedovati o njunem potovanju z avtomobilom, vendar nikakor nisem mogel izvedeti, katere kraje sta obiskala, ker je Dorothy ugovarjala vsemu, kar je Charlie povedal. »Naslednji dan,« je rekel, »sva zgodaj vstala in prevozila dvesto milj do Ferviewa...« tedaj pa je vskočila Dorothy: »Jaz pa temu ne bi rekla zgodnje vstajanje. Vstala sva tako kot tisti dan, ko sva se odpravila na pot — to je okrog sedmih. Prevozila pa sva samo stoosemdeset milj in ne dvesto. Spominjam se, da sem gledala na brzino in na dobro videla, kaj piše...«

»Saj je vseeno! Ko sva prispela v Ferview...« je nadaljeval Charlie, toda Dorothy ga je zopet prekinila: »Ali si prepričan, da je to bil Ferview?« Dorothy je Charlija pogosteje prekinjala z vprašanji, kot pa s trditvami, da se moti. Vendar to ni bilo bistvenega pomena, ker če bi Charlie rekel: »Ja, prepričan sem, da je to bil Ferview,« bi ona odgovorila: »Ne, to ni bil Ferview, dragi,« in bi naprej govorila sama. (Treba je poudariti, da je vsakogar, s katerim ni soglašala, imenovala dragi.)

Enkrat ali dvakrat se je zgodilo — ko sem bil na obisku pri njej — da je Dorothy pustila Charlija, da je prišel do vrhunca kake zanimive zgodbe in ga potem prekinila in mu onemogočila nadaljnje pripovedovanje. V živ-

ljenju ni nič bolj škodljivega živcem in zdravemu razumu. Nekateri moške, ki jih žena prekine pri pripovedovanju, mirno sede in se smehljajo ponosni in puste, da jim žene dokončajo pripovedi. To so poraženi moške. Charlie pa ni bil poražen. Neprestano vpada nja njegove žene so uničila njegovo bistro in zavedel se je, da mora nekaj storiti. Spomnil se je nekaj zelo nenavadnega. Ob koncu drugega leta njunega zakona je Charliju prišlo v navado, da je pripovedoval čudne zgodbe iz sanj, ker je vedel, da ga Dorothy pri tem ne more popravljati. Tako so sanje postale njegovo edino življenje.

»Sanjalo se mi je, da sem se vozil z avionom,« je pripovedoval, »narejen je bil iz telefonskih kablov in starega usnja. Z njim sem skušal doseči Mesec, potem ko sem odletel iz spalnice. Vendar me je na pol poti ustavil carinik, ki je bil oblečen kot dedek Mráz. Tudi on je bil v letalu iz telefonskih kablov. Pristal sem na oblaku. Rekel mi je: »Ne morete na Mesec, če ste vi tisti, ki si je izmislil te poročne torte.« Nato mi je pokazal iz testa narejen poročni par, ki je bil v resnici poročna torta...«

In njegova pripoved se je nadaljevala. Vsak psihiater bi vam rekel, da se je tako Charlie počasi toda sigurno bližal norosti. Ne da se živi v svetu fantazije noč in dan in pri tem ostati zdrave pameti. Resničnost je počasi

pričela izginjati iz Charliejevega življenja in pričel je živeti od utvar. In ker se bolezni, za katero je obolel Charlie — manija norega laganja — običajno omeji na eno samo zgodbo, je tudi Charlie končno pripovedoval le svoje prve sanje — zgodbo o čudnem poletu na Mesec. Tak Charliejev konec je bil zelo boleč in vsi smo bili zelo žalostni.

Čez mesec ali dva so morali Charlija prepeljati v bolnišnico. Bil sem na potovanju, ko so ga odpeljali, toda prijatelj Joe mi je pisal: »Izgleda, da mu je v bolnici všeč. Bolj zbran je in oči ima bolj jasne.« (Charlie je prej imel pogled preganjane živali.) »Vsa sreča, da se je končno le rešil te ženske,« je končal Joe.

Dva tedna kasneje sem se odpeljal v bolnico obiskat Charlija. Ležal je na veliki postelji na veliki, s steklom kriti terasi. Poleg njega je sedela Dorothy, svetlečih oči in nekoliko nestrpna. Bil sem nekoliko presenečen, ko sem jo zagledal, ker sem mislil, da se je Charlie končno le rešil. On je bil videti popolnoma nor. Čim me je zagledal, je pričel pripovedovati o letu na Mesec. Prišel je do dedka Mráz v carinski uniformi, ki mu je pomahal, naj ustavi. »Tudi on je bil v letalu iz telefonskih kablov,« je rekel Charlie. »Zato sem pristal na mavrici...«

»Neee! Pristal si na oblaku, dragi,« je rekla Dorothy. »Na oblaku, razumeš!«

Charlie je vzdihnil in obrnil glavo, da me je bolje videl. Tudi Dorothy me je gledala in se ljubko smehljala.

»On to zgodbo vedno napak pripoveduje,« mi je rekla.

(Iz srbohr. prevedla B. P.)

James Terber

Zgovorna žena